

การศึกษานกน้ำในบริเวณทะเลน้อย

A Study of Waterfowl in Thale Noi

ศุภาณี เลียงพรพรรณ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัยทักษิณ

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๑

หนังสือนี้เป็นทรัพย์สินของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ

สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ผู้พบเห็นกรุณาแจ้งเจ้าหน้าที่หอสมุดด้วย ลักเป็นบุคคลผู้ละเมิด

คำนำ

ทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงโดยเฉพาะความหลากหลายของนกน้ำ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมในด้านเป็นแหล่งอาหาร แหล่งอยู่อาศัย และแหล่งทำรังวางไข่ของนกนานาชนิด ทะเลน้อยจึงเป็นแหล่งที่มีนกน้ำมาอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ประกอบกับทะเลน้อยมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะมีผลกระทบต่อนกน้ำ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับนกน้ำในครั้งนี้น่าจะได้ข้อมูลในปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนอนุรักษ์นกและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

สุปราณี เลี้ยงพรพรรณ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณการวิจัยจากมหาวิทยาลัยทักษิณ
จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ รวมทั้งขอขอบคุณบุคคลและหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการวิจัยดังนี้
ขอขอบคุณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่อนุญาตให้ใช้สถานที่ในการทำวิจัย
ขอขอบคุณคุณนพวรรณ เสวตานนท์ นักวิชาการป่าไม้ 7 จังหวัดสงขลา ที่ได้ให้ข้อม
เอกสารมาใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณคุณนาคิน แก้วบุญส่ง เจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้ให้คำ
แนะนำทางวิชาการที่เกี่ยวกับนกน้ำในบริเวณทะเลน้อย รวมทั้งได้มีส่วนช่วยอย่างมากในการใน
การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณอาจารย์สมชาย เลียงพรพรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ช่วยถ่ายภาพประกอบงานวิจัย
ขอขอบคุณคุณฉลอง แก้วประเสริฐ ที่ช่วยพิมพ์และจัดทำรูปเล่มจนเสร็จสมบูรณ์

บทคัดย่อ
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษานกน้ำในบริเวณทะเลน้อย

A Study of Waterfowl in Thale Noi

ชื่อผู้วิจัย นางสุภาณี เลียงพรพรรณ วท.

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

อ. เมือง จ. สงขลา 90000 โทร. (074) 311885 - 7

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท งบประมาณรายได้ ประจำปี 2541 จำนวนเงิน 30,000 บาท
ระยะเวลาทำการวิจัยตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2540 - 30 กันยายน พ.ศ. 2541

การศึกษานกน้ำบริเวณทะเลน้อย จังหวัดพัทลุงในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน พ.ศ. 2541
รวมทั้งสิ้น 17 วัน โดยสำรวจไปตามเส้นทางทะเลน้อย คลองนางเรียม แหลมคินและคลอง
บ้านกลาง สามารถพบนกได้ทั้งสิ้น 66 ชนิด ใน 53 สกุล และ 28 วงศ์ ซึ่งแบ่งออกเป็นนก
ประจำถิ่น 34 ชนิด นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในช่วงฤดูหนาวหรือเข้ามาแต่ไม่ได้ผสมพันธุ์ 28 ชนิด นก
ที่ย้ายถิ่นผ่านไป 2 ชนิด คือ นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) และนกแอ่นบ้าน (*Apus
affinis*) นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อผสมพันธุ์ 1 ชนิด คือ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*)
และนกที่พบย้ายถิ่นเข้ามาน้อยกว่า 5 ครั้ง 1 ชนิด คือ นกคู้ท (*Fulica atra*)

ซึ่งในจำนวนนี้เป็นนกที่อยู่ในกลุ่มใกล้สูญพันธุ์ 3 ชนิด คือ นกกระสานวล (*Ardea
cinerea*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) และนกช้อนหอยขาวหรือนกกุลา (*Threskiomis
melanocephalus*) และนกที่มีความเสี่ยงน้อยใกล้สูญคุกคาม 3 ชนิด คือ เป็ดคัมแค (*Nettapus
coromandelianus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) และนกนางนวลเกลบเล็ก (*Sterna albifrons*)
ส่วนนกที่พบได้เป็นจำนวนมากกว่า 1,000 ตัว คือ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เป็ด
คัมแค (*Nettapus coromandelianus*) นกแอ่นบ้าน (*Apus affinis*) กลุ่มนกนางนวลเกลบ
[นกนางนวลเกลบค้ำปีกขาว (*Chlidonias leucopterus*), นกนางนวลเกลบเล็ก (*Sterna
albifrons*), นกนางนวลเกลบท้ายทอยดำ (*Sterna sumatrana*) และนกนางนวลเกลบเตราชขาว

(*Chilidonias hybridus*)] นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) นกน้ำเล็ก (*Phalacrocorax niger*) และเป็ดลาย (*Anas querquedula*) ซึ่งจำนวนชนิดและจำนวนนกที่พบแต่ละครั้งจะเป็นปฏิภาคสัมพันธ์กับปริมาณน้ำฝนที่ตกในแต่ละช่วงเวลาก่อนวันที่จะทำการสำรวจด้วย โดยนกส่วนใหญ่จะอพยพออกจากบริเวณพื้นน้ำทะเลน้อย ไปหากินในแอ่งน้ำบนฝั่งแทนในช่วงฝนตกชุก เนื่องจากถูกรบกวนน้อยกว่า นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบจำนวนชนิดและจำนวนตัวของนกที่สำรวจพบในแต่ละครั้งกับข้อมูลในอดีตและจากการสัมภาษณ์พบว่าจำนวนชนิดของนกลดลง โดยเฉพาะนกอพยพ แต่จำนวนของนกแต่ละชนิดจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากชาวบ้านเห็นคุณค่าของนกมากขึ้นและนกก็สามารถปรับตัวได้ดีขึ้นด้วย

บทคัดย่อ
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษานกน้ำในบริเวณทะเลน้อย

A Study of Waterfowl in Thale Noi

ชื่อผู้วิจัย นางสุปानी เลี้ยงพรพรรณ วทม.

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

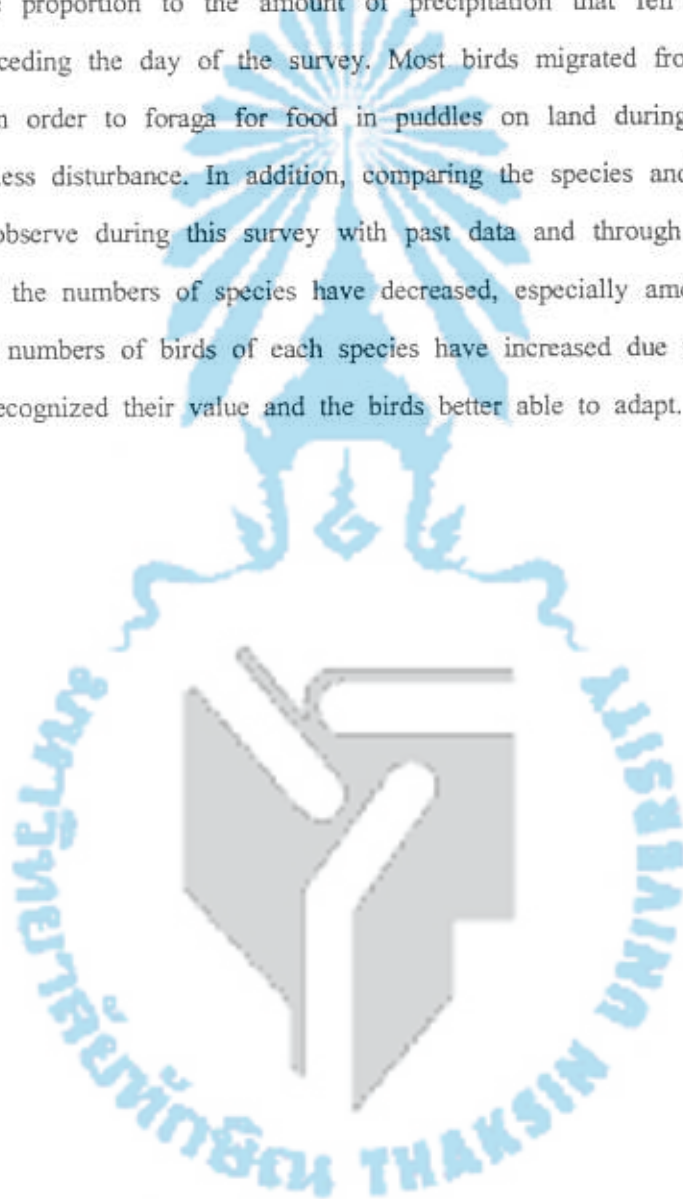
อ.เมือง จ.สงขลา 90000 โทร.(074) 311885-7

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท งบประมาณรายได้ ประจำปี 2541 จำนวนเงิน 30,000 บาท
ระยะเวลาทำการวิจัยตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2540-30 กันยายน พ.ศ. 2541

The study of waterfowl in the area of Thale Noi Lake, Phatthalung Province, from January to April 1998 for a total of 17 days by surveying the shoreline of Thale Noi, Klong Nang Riam Canal, Laem Din and Klong Ban Klang Canal. It was possible to observe a total of 66 species of birds of 53 genera and 28 families. These could be classified 34 resident species and 28 winter visitors or, in other words, 28 non-breeding species, 2 passage migrant, namely the Blue-tailed Bee-eater (*Merops philippinus*) and the House Swift (*Apus affinis*), 1 breeding species, Oriental Pratincole (*Glareola maldivarum*), and 1 visitor with fewer than 5 records, namely the Eurasian Coot (*Fulica atra*).

Within these numbers, there were 3 endangered species found: the Grey Heron (*Ardea cinerea*), the Purple Heron (*Ardea purpurea*) and the Black-Headed Ibis (*Threskiornis melanocephalus*) and 3 species of near threatened birds: the Cotton Pygmy-Goose (*Nettapus coromandelianus*), the Brahminy Kite (*Haliastur indus*) and the Little Tern (*Sterna albifrons*). Bird that exceeded 1,000 species of that particular species were the Lesser Whistling-Duck (*Dendrocygna javanica*), the Cotton Pygmy-Goose (*Nettapus coromandelianus*), the House Swift (*Apus affinis*), flock of terns [*Chlidonias*

leucopterus), the Little Tern (*Sterna albifrons*), the Black-naped Tern (*Sterna sumatrana*) and the Wiskered Tern (*Chilidonias hybridus*)], the Purple Swamphen (*Porphyrio porphyrio*), the Little Cormorant (*Phalacrocorax niger*), the Garganey (*Anus querquedula*). The numbers of species and the number of birds observe in the survey on each occasion were in inverse proportion to the amount of precipitation that fell during the period immediately preceding the day of the survey. Most birds migrated from the water basin of Thale Noi in order to foraga for food in puddles on land during periods of heavy rainfall due to less disturbance. In addition, comparing the species and numbers of birds that had been observe during this survey with past data and through unterviews, it has been found that the numbers of species have decreased, especially amongst the migratory species, but the numbers of birds of each species have increased due to the fact that the villagers have recognized their value and the birds better able to adapt.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	- ความสำคัญของการศึกษา	6
	- วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
	- ขอบเขตของการศึกษา	7
	- นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
3	วิธีการศึกษา	36
	- การกำหนดเส้นทางและเส้นทางที่ออกสำรวจ	36
	- การนับและบันทึกชนิดและจำนวนนก	38
4	ผลการศึกษา	40
	- การจัดกลุ่มนกที่พบ	48
5	สรุปและอภิปรายผล	56
	- ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	67
	บรรณานุกรม	68

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงวันเวลาและเส้นทางการสำรวจ รวมทั้งจำนวนชนิดและจำนวนของนกทั้งหมด	41
2	แสดงชื่อและจำนวนนกชนิดต่าง ๆ ที่สำรวจพบเรียงตามลำดับครั้งของการสำรวจ	42
3	แสดงชนิดและจำนวนนกที่สำรวจได้ในเส้นทางที่ 4	46
4	แสดงการจัดกลุ่มนกตามจำนวนที่พบ	49
5	แสดงการจัดกลุ่มนกตามวงศ์	52
6	แสดงชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์และสถานภาพของนกแต่ละชนิด	57

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวงและทะเลสาบสงขลา	2
2	แผนที่แสดงบริเวณทะเลน้อย	4
3	รูปร่างลักษณะของนกชนิดต่าง ๆ	35
4	แผนที่แสดงเส้นทางการเก็บข้อมูล	37
5	นกนางนวลเกลบชนิดต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมฝูงเดียวกัน (บน) เช่น นกนางนวลเกลบเล็ก <i>Sterna albifrons</i> (ซ้าย) นกนางนวลเกลบเคราขาว <i>Chlidonias hybridus</i> (ขวา)	47
6	นกพริก <i>Metopidius indicus</i> (ซ้าย) เป็นนกอีกชนิดหนึ่งต่างจากนกอีโก้ <i>Porphyrio porphyrio</i> (ขวา) แต่ชาวบ้านบริเวณทะเลน้อยเรียกนกอีโก้ว่า นกพริก	47
7	นกบางชนิดที่อาศัยอยู่บริเวณแหลมดินค้ำานที่ติดกับทะเลหลวง	62
8	การย้ายถิ่นเพื่อหาแหล่งอาหารของนก	66
9	นกที่ปรากฏใน ICUN RED LIST	66

บทที่ 1

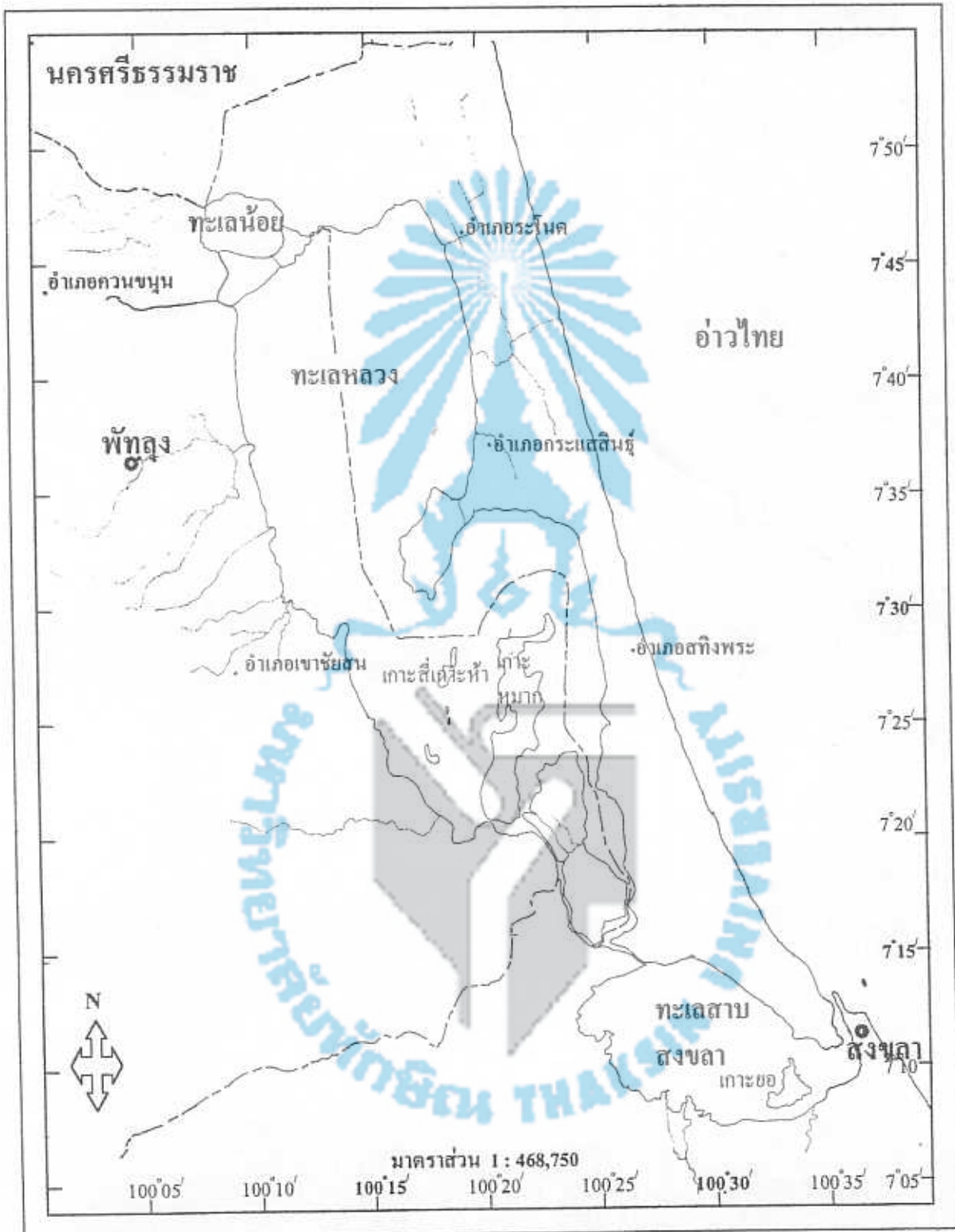
บทนำ

ทะเลสาบสงขลาเป็นทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้ มีพื้นที่ประมาณ 616,750 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลา มีความยาวจากทิศเหนือจดทิศใต้ 73 กิโลเมตร มีส่วนกว้างมากที่สุดเพียง 20 กิโลเมตร (เริงชัย ต้นสกุล. ตุลาคม 2535 - มีนาคม 2536 : 39 - 40) จึงทำให้ลักษณะของทะเลสาบเป็นแนวยาวจากเหนือลงใต้ ประกอบด้วยทะเลสาบขนาดใหญ่ที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจนได้ 3 ตอน คือ

1. ทะเลสาบสงขลาหรือทะเลสาบตอนนอก เป็นห้วงน้ำขนาดกลางที่อยู่ตอนใต้สุดของทะเลสาบ มีอาณาเขตตั้งแต่ช่วงปากทะเลสาบไปจนถึงช่องแคบปากกรอ มีพื้นที่ 223 ตารางกิโลเมตร ความลึกโดยเฉลี่ย 1.5 เมตร (เริงชัย ต้นสกุล. ตุลาคม 2535 - มีนาคม 2536 : 39 - 40) ซึ่งเปิดออกสู่ทะเลอ่าวไทยบริเวณปากอ่าวสงขลา จึงได้รับอิทธิพลจากทะเลมาก ทำให้น้ำเป็นน้ำเค็มตลอดปี

2. ทะเลหลวงหรือทะเลลำปำ หรือทะเลสาบตอนใน เป็นห้วงน้ำขนาดใหญ่ที่อยู่ตอนกลางของทะเลสาบ มีพื้นที่ 786 ตารางกิโลเมตร ความลึกโดยเฉลี่ย 2 เมตร ปริมาณน้ำประมาณ 1,180 ล้านลูกบาศก์เมตร (ในเดือนมีนาคม) (เริงชัย ต้นสกุล. ตุลาคม 2535 - มีนาคม 2536 : 39 - 40) ได้รับอิทธิพลทั้งน้ำจืดจากฝั่งแผ่นดินและน้ำเค็มที่ไหลมาจากทะเลสาบตอนนอก จึงทำให้น้ำในบริเวณนี้เป็นน้ำกร่อย โดยมีพื้นที่ด้านใต้และด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ตั้งของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (อุบล)

3. ทะเลน้อย เป็นแหล่งน้ำที่อยู่คนละส่วนกับทะเลสาบ แต่มีลำคลองน้ำจืดเชื่อมต่อแหล่งน้ำทั้งสองเข้าด้วยกัน มีเนื้อที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร ความลึกโดยเฉลี่ย 1.5 เมตร ปริมาณน้ำประมาณ 44 ล้านลูกบาศก์เมตร (ในเดือนมีนาคม) เป็นทะเลสาบน้ำจืดที่มีพืชน้ำนานาชนิดขึ้นอยู่ทั่วไป รอบ ๆ เป็นป่าพรุผืนใหญ่จรดเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช (เริงชัย ต้นสกุล. ตุลาคม 2535 - มีนาคม 2536 : 39 - 40) และเนื่องจากไม่ได้รับอิทธิพลจากทะเลโดยตรง จึงทำให้น้ำในบริเวณนี้เป็นน้ำจืด ทะเลน้อยเป็นพื้นที่ส่วนที่อยู่ทางตอนใต้ของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพ 1 แผนที่แสดงบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบสงขลา
 (กรมแผนที่ทหาร. 2528 : NB 47-3)

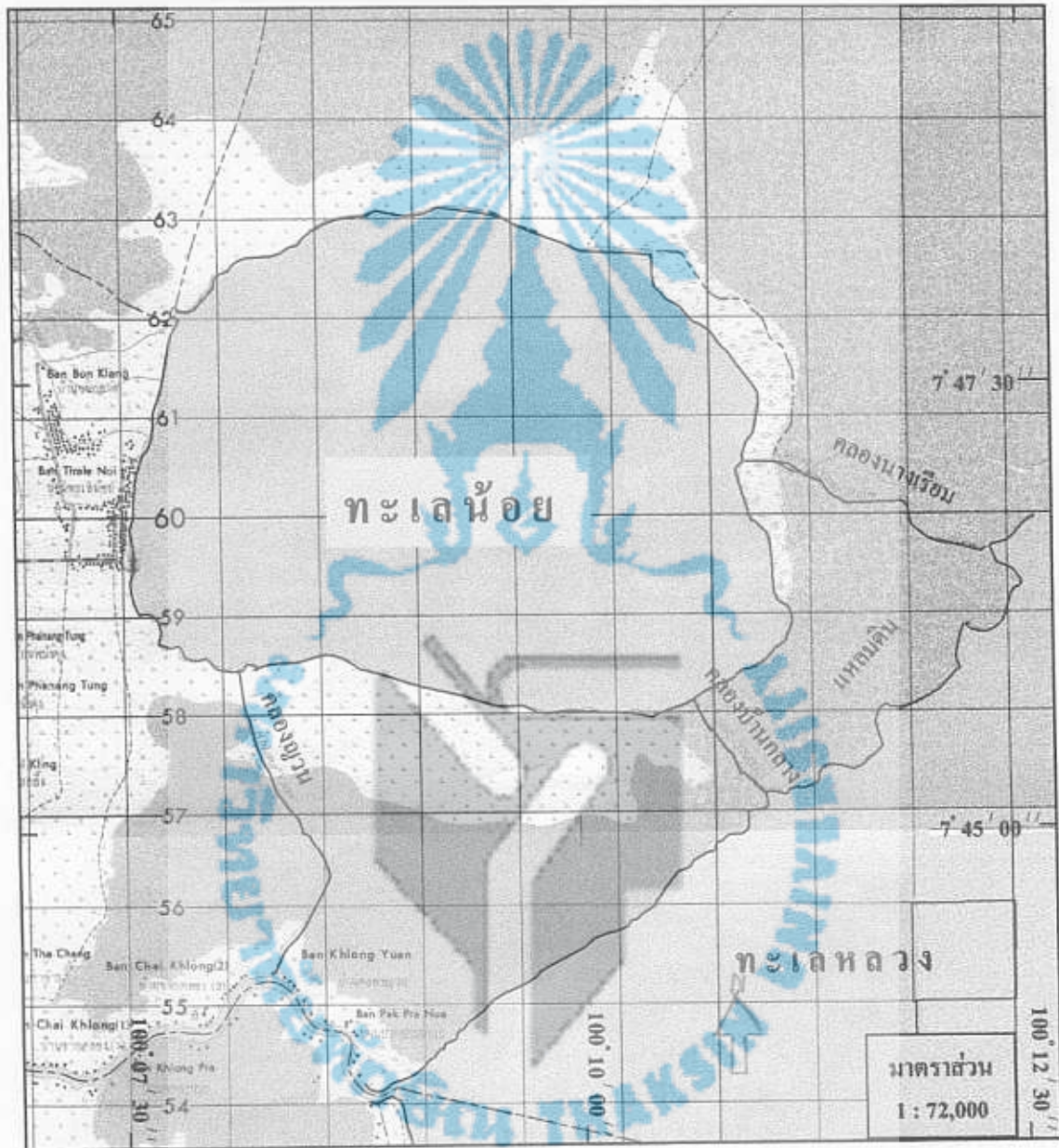
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีพื้นที่ประมาณ 285,625 ไร่ หรือประมาณ 457 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ 3 จังหวัด คือ

1. จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ประมาณ 104,357 ไร่ หรือประมาณ 167 ตารางกิโลเมตร
2. จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 31,250 ไร่ หรือประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร
3. จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ประมาณ 150,000 ไร่ หรือประมาณ 240 ตารางกิโลเมตร (กรมป่าไม้, 2540 : 5)

ซึ่งพื้นที่ของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีสภาพแตกต่างกันไป สามารถแบ่งได้เป็น

2 ส่วน ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นพื้นดินมีพื้นที่ประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 94 ของพื้นที่ทั้งหมด แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
 - 1.1 พื้นที่ที่น้ำท่วมถึงโดยมีน้ำขึ้นน้ำลงเป็นเวลา และพื้นที่บริเวณหาดโคลน (tidal flat) ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1 – 2 เมตร มีความลาดชันร้อยละ 0.5 ส่วนใหญ่ในพื้นที่แห่งนี้จะพบทุ่งนาข้าวและทุ่งหญ้า
 - 1.2 ป่าพรุ (swamp forest) มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 60 เซนติเมตร ซึ่งต่ำกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบที่เป็นควนหรือเนินสูงเล็กน้อยและบนควนเหล่านี้จะพบทุ่งหญ้าเป็นหย่อม ๆ และป่าดิบชื้นบ้างเล็กน้อย
 - 1.3 ที่ราบ (plain) จะพบทางทิศตะวันตกของป่าพรุ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 8 เมตร ความลาดชันร้อยละ 2 พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นนาข้าวสวนยาง ป่าดิบชื้น และอาจพบทุ่งหญ้าและป่าพรุในพื้นที่ประเภทนี้ได้ด้วย
2. ส่วนที่เป็นพื้นน้ำ หรือที่เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า “ทะเลน้อย” หรือ “อุทยานนกน้ำทะเลน้อย” มีพื้นที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 6 ของพื้นที่ทั้งหมด (บริษัท ไทยเอนิเนียริงคอนซัลแตนท์ส จำกัด, 2540 : 2 – 4)

ภาพ 2 แผนที่แสดงบริเวณทะเลน้อย (กรมแผนที่ทหาร. 2516 : ชุด L7017 ระวัง 5024 III,IV)

“ทะเลน้อย” เป็นทะเลตื้นน้อย เนื่องจากมีพื้นที่ผิวน้ำเพียง 28 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 17,500 ไร่ มีความกว้างและความยาวประมาณ 5 และ 6 กิโลเมตรตามลำดับ มีต้นน้ำมาจากเทือกเขาบรรทัด ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก มีความลึกเฉลี่ย 1.2 เมตร ซึ่งระดับน้ำนี้จะลดลงต่ำสุดในช่วงเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน เหลือประมาณ 1 เมตร ในสมัยก่อนน้ำในทะเลน้อยจะเป็นน้ำจืดที่มีความเค็มไม่เกิน 1.48 ส่วนต่อพันเกือบตลอดปี ยกเว้นในช่วงฤดูแล้งจะเป็นน้ำกร่อย หรือที่ชาวบ้านเรียก “น้ำหวาน” เนื่องจากมีน้ำทะเลจากอ่าวไทยหนุนเข้ามาทางคลองระวะ ซึ่งถ้าปีใดที่น้ำแห้งมากก็จะทำให้ความเค็มเพิ่มขึ้นถึง 3.5 ส่วนต่อพัน แต่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ได้มีการปิดคลองระวะ ทำให้น้ำทะเลจากอ่าวไทยเข้ามาไม่ได้ จึงทำให้น้ำในทะเลน้อยจืดตลอดปี ยกเว้นบางช่วงที่ชลประทานระโนดสูบน้ำจากทะเลน้อยไปทำนามากเกินไป ก็จะทำให้มีน้ำกร่อยจากทะเลหลวงหนุนเข้ามาแทนที่ได้ ซึ่งทำให้น้ำในทะเลน้อยในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นน้ำกร่อยได้

เนื่องจากทะเลน้อยตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุม จึงทำให้มีเพียง 2 ฤดูเท่านั้น คือ ฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนมกราคม รวม 10 เดือน โดยฝนจะตกหนักมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายน เฉลี่ยประมาณ 500 มม. มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีประมาณ 2,035 มม. และมีอุณหภูมิเฉลี่ยในรอบปีประมาณ 27° ซ. โดยอุณหภูมิเฉลี่ยในแต่ละเดือนใกล้เคียงกันมาก เดือนที่ร้อนจัดคือเดือนเมษายน มีอุณหภูมิเฉลี่ย 28.7° ซ. และเดือนที่มีอากาศเย็นที่สุด คือ เดือนพฤศจิกายน และธันวาคม มีอุณหภูมิเฉลี่ย 26.6° ซ. มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยในรอบปี ร้อยละ 79 ซึ่งเดือนที่ชื้นมาก คือเดือนตุลาคม และพฤศจิกายน (บริษัท ไทยเอ็นวีเนียร์จังก์คอนซัลแตนท์ส จำกัด. 2540 : 2-11)

ทะเลน้อยเชื่อมต่อกับทะเลหลวงด้วยลำคลอง 3 สาย คือ คลองนางเรียม คลองบ้านกลาง และคลองขวน ซึ่ง ม่อง เล่งอี้ (2536 : 2) ได้รายงานไว้ว่า “คลองขวนและคลองบ้านกลางได้สิ้นเงินไปหมดแล้ว” แต่ในปัจจุบันชาวบ้านได้ช่วยกันขุดลอกคลองบ้านกลางขึ้นมาใหม่ จนสามารถใช้เป็นเส้นทางสัญจรติดต่อกับทะเลหลวงได้เหมือนเดิมแล้ว ส่วนคลองขวนนั้นได้ถูกขุดลอกเพียงบางส่วน เพื่อประโยชน์ทางการประมงเล็ก ๆ เท่านั้น ไม่สะดวกที่จะใช้เป็นเส้นทางสัญจรออกไปจับปลาที่บริเวณทะเลหลวง เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ยาวและอ้อมมากกว่าคลองนางเรียมและคลองบ้านกลาง

ทะเลน้อย แม้จะเป็นทะเลที่ “น้อย” แต่ก็มีความสำคัญอย่างมาก ในเชิงของระบบนิเวศ โดยทะเลน้อยเปรียบเสมือน “บ้าน” ของสรรพชีวิตต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอยู่ระหว่างท้องน้ำ พืชพรรณ สัตว์ป่า ผีเสื้อ ปลา นกน้ำ และผู้คน จนยากที่จะแยกออกจากกันได้ โดยเฉพาะฝูงนกน้ำนานาชนิด ซึ่งมีทั้งชนิดที่อาศัยอยู่ประจำถิ่น และชนิดที่อพยพย้ายถิ่นเพื่อหนี

อากาศหนาวจากประเทศที่อยู่ทางตอนเหนืออย่าง จีน ไซบีเรีย มาหาความอบอุ่นและอุดมไปด้วยพืชพรรณธัญญาหารมากกว่า ทำให้มีนกน้ำมาอาศัยอยู่ที่ทะเลน้อยนับแสน ๆ ตัว ในช่วงฤดูกลอดอพยพ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมสำหรับนกน้ำมาก เช่น มีพืชพรรณไม้ น้ำที่สะอาดเหมาะแก่การสร้างรัง วางไข่ ตลอดจนใช้เป็นอาหาร อาทิ สาหร่าย กก จูด กก ผักตบชวา ลาโพ บัวชนิดต่าง ๆ เป็นต้น รวมไปถึงสัตว์น้ำต่าง ๆ อย่าง กุ้ง หอย ปู ปลา ที่เป็นอาหารสำคัญของนกน้ำนานาชนิดด้วย

ความสำคัญของการศึกษา

นกน้ำเป็นทรัพยากรสัตว์ป่าที่มีมากที่สุดในทะเลน้อยและเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยดึงดูดให้คนเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงมากที่สุด นกน้ำบริเวณนี้สามารถก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการขายสินค้าและรับจ้างล่องเรือเพื่อชมธรรมชาติ นอกจากนี้นกน้ำยังก่อให้เกิดผลดีที่ไม่อาจวัดเป็นตัวเงินได้อีกมากมาย เช่น ช่วยกำจัดศัตรูพืชที่ทำลายผลผลิตทางการเกษตร เป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สมบูรณ์ และยังเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของระบบนิเวศด้วย

ดังนั้นเพื่อให้มีนกน้ำนานาชนิดอยู่คู่กับทะเลน้อยต่อไป คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จึงได้มีมติเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2540 เห็นชอบในการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นสมาชิกใหม่ในอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ (อนุสัญญาแรมซาร์) พร้อมทั้งเห็นชอบให้เสนอเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นแรมซาร์ไซต์ (Ramsar site) แห่งแรกของประเทศไทยด้วย ซึ่งบริเวณดังกล่าวนับเป็นหนึ่งในจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำ 42 แห่งของประเทศที่สหพันธรัฐนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) ได้ขึ้นบัญชีไว้ในฐานะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งคาดว่าจากการเข้าเป็นภาคีหรือสมาชิกของอนุสัญญาดังกล่าว จะก่อให้เกิดผลดีต่อทะเลน้อยอย่างมาก อาทิเช่น ช่วยให้มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำและสิ่งมีชีวิตอย่างชาญฉลาด ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฝูงนกน้ำที่อพยพตามฤดูกาลไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งช่วยให้มีการป้องกันการเสื่อมสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำด้วย (ทะเลน้อย...แรมซาร์ไซต์แห่งแรกของประเทศไทย, 2540 : 6 – 10)

การศึกษานกน้ำในทะเลน้อยในครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก ทำให้ทราบชนิดและจำนวนของนกน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2541) ในช่วงเดือน มกราคม – เมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่มีนกน้ำอพยพมาอาศัยอยู่มากที่สุด เนื่องจากในขณะนี้จะมีสัตว์น้ำและพืชน้ำ ซึ่งเป็นอาหารและแหล่งอาศัยของนกสมบูรณ์มากในทะเลน้อย (ดวงดาว สุวรรณรังษี, 2532 : 98 – 108) รวมทั้งทำให้ทราบข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อประกอบการวางแผนอนุรักษ์นกน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในภาวะวิกฤตที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เพื่อให้มีนกน้ำชนิดนั้น ๆ อยู่คู่กับทะเลน้อยตลอดไปได้ และยังสามารถใช้เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยด้านต่าง ๆ ของนกน้ำได้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาชนิดและจำนวนของนกน้ำในทะเลน้อยในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของนกน้ำได้แก่ แหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร เป็นต้น
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะชนิดและจำนวนของนกน้ำในทะเลน้อยในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ. 2541 และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของนกน้ำในบริเวณนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

นกน้ำ หมายถึง นกที่มีการดำรงชีวิตเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ

ทะเลน้อย หมายถึง พื้นน้ำขนาดใหญ่ที่อยู่ในตำบลทะเลน้อยและตำบลพนางตุง

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุทัย ศรีสุคนธ์ (2534 : 124 – 144) ได้ให้ความหมายของนกน้ำไว้ว่า “นกน้ำ หมายถึง นกที่มีวงจรชีวิตเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำต่าง ๆ ไม่ว่าจะโดยการหาอาหาร การสร้างที่อยู่อาศัย คลอด อนุกรมวิธานนกน้ำ “ ซึ่งบริเวณทะเลน้อยมีความเหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยของนกน้ำ เนื่องจากมีพื้นที่ที่เป็นพื้นน้ำและป่าพรุให้อาศัยหากินและวางไข่ได้มาก และบริษัท ไทยเอนจิเนียริง คอนซัลแตนท์ส จำกัด (2540 : 2 – 11) ได้รายงานไว้ว่า “ อุณหภูมิเฉลี่ยในรอบปีของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ประมาณ 27° ซ. ” ซึ่งเหมาะแก่การดำรงชีวิตของพืชและสัตว์น้ำ ประกอบกับการที่นกน้ำบางชนิดสามารถอพยพย้ายถิ่นไปตามประเทศต่าง ๆ ได้ พิรติษฐ์ สมแก้ว (2540 : 16) จึงจัดให้นกน้ำเหล่านี้เป็น “ ทรัพยากรนานาชาติ ” ด้วย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2525 ก : 25 – 27) ได้รายงานผลการสำรวจประชากรนกที่พบในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2521 – ธันวาคม พ.ศ. 2523 ว่ามีจำนวนทั้งหมด 43,179 ตัว แบ่งได้เป็น 187 ชนิด โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- นกที่จัดเป็น Dominant Species คือมีจำนวนประชากรมากกว่า 1,000 ตัว จำนวน 10 ชนิด คือ นกเป็ดผี (*Tachybaptus ruficollis*) นกกาน้ำเล็ก (*Phalacrocorax niger*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกยางโทนน้อย (*Egretta intermedia*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เป็ดคัมแบค (*Nettapus coromandelianus*) นกอีโต้ (*Gallinula chloropus*) นกอีโก้ (*Porphyrio porphyrio*) และนกอีแจว (*Hydrophasianus chirurgus*)
- นกที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจ มีจำนวน 42 ชนิด
- นกที่พบเฉพาะในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีจำนวน 75 ชนิด
- นกที่พบตลอดทุกฤดูกาล (Permanent Species) มีจำนวน 34 ชนิด
- นกที่หายากและเกือบสูญพันธุ์ มี 13 ชนิด คือ นกกระทง (*Pelecanus philippensis*)

นกกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกาน้ำขาว (*Mycteria leucocephala*) นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) นกข่อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) นกออก (*Haliastur leucogaster*) เขี้ยวขี้ผึ้ง (*Spilornis cheela*) เขี้ยวค่างค่างขาว (*Circus melanoleucos*) เขี้ยวหูก (*Circus spilonotus*) เขี้ยวออกสเปร์ (*Pandion haliaetus*) นกอัญชันคิ้วขาว (*Porzana cinerea*) นกรัฟ (*Philomachus pugnax*) และนกเงือกกรมช้าง

(*Rhyticeros undulatus*)

ซึ่งในเวลาเดียวกันสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2525 ข : 153 – 154) ได้สำรวจและรายงานชื่อท้องถิ่นของนกที่พบในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยไว้ด้วย เช่น คาบแค (เปิดคับแค) กูด (นกกระปูด) เจา (นกยางดำ) จันทร์หมีหรือจันทน์หมี (นกอีล้ำ) ฉีกฝ้ายรำ (นกยางไฟหัวดำ) ชันปรีอ (นกอัญชันคิ้วขาว) เต็น (นกกระเต็น) ตระ (นกแอ่นทุ่งใหญ่) ถีบราดหรือหงส์น้ำ (นกเป็ดสี) บินหลาบ่าน (นกยางเขนบ้าน) บินหลาแซด (นกอีแพรด) ฟริก (นกอีโก้) วก (นกกวัก) เป็นต้น โดยที่ในช่วงเวลาดังกล่าว จะพบนกกาบบัวทำรังและวางไข่ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเพียงแห่งเดียว นอกจากนี้ยังมีการทำรังและวางไข่ของนกกระสาแดง นกยางควาย และนกกาน้ำเต้า รวมถึงนกแขวกด้วย ส่วนในฤดูหนาวจะพบนกอพยพที่สำคัญได้คือ นกช้อนหอยขาว (นกกุลา) รวมไปถึงเป็ดแดงและเป็ดคับแคนับหมื่นตัวด้วย (ทะเลน้อย...แรมซาร์ไซต์แห่งแรกของประเทศไทย. 2540 : 9)

อุทัย ตรีสุคนธ์ (2534 : 124 – 144) ได้รายงานว่ามึนกล้าที่ทะเลน้อย 84 ชนิด ซึ่งได้สูญพันธุ์ไปแล้ว 4 ชนิด ที่เหลือเป็นนกที่ใกล้สูญพันธุ์หรือพบเห็นได้ยาก 32 ชนิด อีก 48 ชนิด เป็นนกที่มีอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่ามึนกล้าบวสร้างรังอยู่ไม่เกิน 2 รัง ทั้งที่เดิมเคยมีอยู่มาก เนื่องจากคันเหี่ยและคันเสม็ด ซึ่งเป็นที่สร้างรังและวางไข่ถูกทำลาย แต่มึนกล้า หรือนกช้อนหอยขาว ที่อพยพเข้ามาหากินในฤดูหนาว สามารถพบได้ที่ทะเลน้อยมากถึง 27 ตัว ในขณะที่พบนกชนิดนี้ได้เพียงไม่กี่ตัวในแหล่งน้ำอื่น ๆ

ต่อมามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รายงานว่า จากการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างทาง รพช. สาย พท.11037 บ้านปากประเหนือ จังหวัดพัทลุง - บ้านหัวป่า จังหวัดสงขลา พบนก 74 ชนิด ซึ่งเป็นนกที่หายากและใกล้สูญพันธุ์แล้วมีเหลืออยู่เพียง 4 ชนิด คือ นกกาบบัว นกตะกรุม นกกระทง และนกช้อนหอยขาว ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2539 : 24 – 35) ได้รายงานไว้ว่า มึนกล้าที่อยู่ในสภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) * จำนวน 69 ชนิด ซึ่งในจำนวนนี้มีนกกั้ง 4 ชนิด คังกล่าวรวมอยู่ด้วย และยังมีนกล้ำอื่น ๆ อีกบางชนิด เช่น นกกระสานวล นกกระสาออกขาว นกช้อนหอยขาว นกยางจีน นกอ้ายจั่ว นกฟีนฟูท เป็นต้น

* หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered) แต่ประสบความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในธรรมชาติในอนาคตอันใกล้ ดังกำหนดในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง

ส่วนนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened)* มี 9 ชนิด ซึ่งส่วนที่เป็นนกอ้น้ำ ได้แก่ เป็ดคับแค เขี้ยวแดง นกกะเต็นน้อยแถบอกดำ นกอีสัม นกนางนวลแกลบเล็ก เป็นต้น

ล่าสุดบริษัท ไทยเอ็นวีเนียร์ริงคอนซัลแตนท์ส จำกัด (2540 : 2 – 61) ได้สำรวจนกที่อาศัยอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในช่วงวันที่ 27 สิงหาคม – 1 กันยายน พ.ศ. 2540 เป็นเวลา 6 วัน พบว่ามีนกทั้งสิ้น 39 ชนิด ส่วนใหญ่จัดเป็นนกประจำถิ่น โดยนกประจำถิ่นที่พบเป็นจำนวนมากได้แก่ นกกาน้ำเล็ก (*Phalacrocorax niger*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกเอี้ยงสาริกา (*Acridotheres tristis*) และนกอีโก้ (*Porphyrio porphyrio*) เป็นต้น นกส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นกลุ่มของนกอ้น้ำประมาณ 18 ชนิด และส่วนใหญ่จะพบเป็นจำนวนมากบริเวณควนและบริเวณขอบบึงที่มีวัชพืชน้ำขึ้นอยู่

จากการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ทำให้น่าสนใจที่จะศึกษาต่อไปว่า ในปัจจุบัน (2541) ตั้งแต่เดือน มกราคม – เมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่มีนกอพยพมาอยู่ที่ทะเลน้อยมากที่สุดนั้น จะสามารถสำรวจพบนกได้กี่ชนิดและแต่ละชนิดมีปริมาณเท่าใด เพื่อจะได้ทราบว่าสถานภาพของนกอ้น้ำในบริเวณนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด

คั้งนั้นก่อนออกเก็บข้อมูลภาคสนาม จึงได้ทำการศึกษาและรวบรวมลักษณะต่างๆ รวมทั้งความสำคัญของนกบางชนิดที่คาดว่าจะพบได้ในทะเลน้อยพอสังเขป โดยเรียกชื่อสามัญและชื่อวิทยาศาสตร์ตามหนังสือ A guide to the Birds of Thailand ของ Boonsong Lekakul และ Philip D. Round (1991)

วงศ์นกเป็ดน้ำ GREBES : Family Podicipedidae

นกเป็ดน้ำเล็ก Little Grebe

Tachybaptus ruficollis

นกเป็ดน้ำเล็กตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ คล้ายกับนกเป็ดน้ำแต่ตัวเล็กกว่ามาก ปากแหลม มุมปากมีสีเหลือง ขนด้านบนมีสีเทาอมน้ำตาล ขนใต้ท้องมีสีจางลงเกือบขาว หางสั้น เขี้ยวทั้งสี่แฉกออกรอบๆ นิ้วแต่ละนิ้ว (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 123) คำน้าหายตัวเก่ง

* หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่ไม่มีคุณสมบัติเข้าอยู่ในกลุ่ม "ขึ้นอยู่กับการอนุรักษ์" แต่ใกล้ที่จะมีคุณสมบัติเข้าอยู่ในจำพวกมีแนวโน้มที่จะสูญพันธุ์

จนได้ชื่อว่า “เป็ดผี” (บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก : 127 – 132) ในบางท้องถิ่นจะเรียกชื่อนกชนิดนี้ว่า “นกเขียด” เนื่องจากเวลาบินจะบินเขียด ๆ คิวน่า (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 7 – 8) นอกจากนี้ พฤติกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งของนกเป็ดผีเล็กก็คือ ขณะที่ใช้ขนจะกินขนของตนเองเข้าไป ด้วย เพื่อช่วยยึดกางปลาที่มันกินเข้าไปให้ตกอยู่ในกระเพาะอาหารให้นานขึ้น เพื่อที่น้ำย่อยจะได้สามารถย่อยให้อ่อนลง ก่อนที่จะผ่านต่อไปยังลำไส้ (วีรยุทธ เลาหะจินดา. 2528 : 33) แหล่งที่อยู่อาศัยของนกชนิดนี้ที่พบที่ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มี 4 แบบ คือ พื้นน้ำ (Open water) ป่าจูดหนู (*Eleocharis Emergent Zone*) ป่าลาโพ (*Phragmites communts Zone*) และพืชลอยน้ำ (Floating Vegetation Zone) (พรทิพย์ อังคปริษาเสวี และ นุสรา อ่างกุ. 2525 : 174 – 183) และสามารถพบได้ประปรายทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 123)

วงศ์นกกาน้ำ CORMORANTS : Family *Phalacrocoracidae*

นกกาน้ำเล็ก Little Cormorant

Phalacrocorax niger

นกกาน้ำเล็กมีขนส่วนใหญ่เป็นสีดำ รวมทั้งส่วนหัวที่ไม่มีขนก็จะเป็นหนังสีดำด้วย จงอยปากยาวส่วนปลายงุ้มลงเล็กน้อย ชอบว่ายน้ำและดำน้ำจับปลา เนื่องจากกระดูกมีโพรงน้อยมาก ทำให้สามารถดำน้ำได้ลึกและดำมีเปลือกคาชั้นที่สามที่โปร่งแสง จึงทำให้มองเห็นได้ในขณะที่อยู่ใต้น้ำ (วีรยุทธ เลาหะจินดา. 2528 : 39) แต่เมื่อขึ้นจากน้ำแล้วจะยืนกางปีกตากแดด เนื่องจากไม่มีต่อมน้ำมันที่ขนเหมือนเป็ด จึงทำให้ขนเปียกน้ำได้ง่าย ถ้าไม่ตากแดดให้ขนแห้งก็จะไม่สามารถบินได้ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 165) ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ จะเหมือนกันในนกกาน้ำเล็กทั้งสองเพศ และสามารถพบนกชนิดนี้ได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 74)

วงศ์นกยาง HERONS : Family *Ardeidae*

นกกระสาขาว Grey Heron

Ardea cinerea

นกกระสาขาวทั้งเพศผู้และเพศเมียจะมีลักษณะเหมือนกัน คือ มีปากยาวแหลม คอและขาขาว มีสีเทาอ่อนเกือบทั้งตัว ที่หน้ามีลายเป็นทางไปเหนือตาและไปจรดกันที่ท้ายทอย ซึ่งมีขนขาวเป็นเป็ดสีดำ หน้าอกมีแถบดำลากไปเป็นทาง ปลายปีกมีสีดำ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71) นกกระสาขาวจัดเป็นนกยางชนิดหนึ่งที่มีขนาดเท่ากับนกกระสาแดง ชอบเดินข่าน้ำตื้น ๆ หา

อาหารพวกปลา ปู หอย หนูนัตว์เล็ก ๆ เป็นต้น โดยคอจะงอเป็นรูป "ตัว S" อยู่เสมอ เพื่อให้พร้อมที่จะงู๋โจมตีได้ทันที นอกจากนี้หากอาหารที่เหลือจากการย่อยแล้ว เช่น เกล็ดปลา ขนกระดูก หรือส่วนของแมลงที่ไม่ถูกย่อย ก็จะถูกสำรอกออกมาจากปากเป็นก้อนด้วย (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 30 – 32) ซึ่งสามารถพบนกกกระสานวลหากินตามลำพังอยู่ในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ได้ (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 47) และสามารถพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71)

นกกกระสาแดง Purple Heron

Ardea purpurea

นกกกระสาแดงเป็นนกกางขนาดใหญ่ที่ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ มีขนปกคลุมตัวสีน้ำตาลแดง ท้ายทอยมีขนเปื้อยสีค้ำอยู่ 2 เส้น (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71) ขนบริเวณหลังจะมีสีเข้มกว่าขนบริเวณท้องและด้านข้างของคอทั้งสองข้าง จะมีขีดสีน้ำตาลเข้มเป็นทางตามยาว คอขาวและเนื่องจากกระดูกคอแต่ละปล้องมีความยาวไม่เท่ากัน จึงทำให้ต้องหดพับคออยู่เสมอ (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 47) รวมทั้งเวลาบินด้วย ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของนกกาง ดังนั้นนกกกระสาแดงจึงจัดเป็นนกกางชนิดหนึ่งไม่ใช่ นกกกระสา ที่เวลาบินจะยืดคอขาว (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 28 - 30) เวลาตกใจจะบินขึ้นชนปีกมีสีเทาเข้มเกือบดำ พร้อมส่งเสียงร้อง "กร๊าก ๆ" (จารุจินต์ นกิศะภักฎ. 2537 : 57) ชอบหากินตามลำพังบริเวณที่มีพืชน้ำพวกกกและอ้อขึ้นอยู่ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 165) และพบมีการทำรังวางไข่ที่ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีพืชน้ำขึ้นอยู่มากมาย (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 47) และสามารถพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71)

นกกางกรอกพันธุ์จีน Chinese Pond – Heron

Ardeola bacchus

นกกางกรอกพันธุ์จีนตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน แต่ในและนอกฤดูผสมพันธุ์จะมีลักษณะต่างกัน คือ นอกฤดูผสมพันธุ์ หลัง หัวและคอมีสีน้ำตาลแก่และมีลายเป็นสีน้ำตาลอ่อนแกมเหลืองแกมเขียว ส่วนในฤดูผสมพันธุ์ขนกลางหลังจะเป็นสีน้ำเงินแก่แกมเขียวแกมดำ คอจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแกมแดง (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 129) จงอยปากมีสีเหลืองแต่ตรงปลายมีสีดำ (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 44 - 45) ขณะบินจะเห็นปีกสีขาว (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 14 - 16) ส่วนที่มาของชื่อนกกางกรอก อาจจะเป็นเพราะเวลาบินขึ้นจะร้องเสียงดัง

“กรรอก กรรอก” ก็ได้ (บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก : 3163 – 314) เป็นนกที่ย้ายถิ่นเข้ามาหากินในฤดูหนาวและพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 129)

นกกางควาย Cattle Egret

Bubulcus ibis

นกกางควายมีชื่อสามัญอีกชื่อหนึ่งว่า Chinese Egret มีลักษณะคล้ายกับนกกางขาวชนิดอื่น ๆ มีเท้าสีดำ นอกฤดูผสมพันธุ์จะมีสีขาวยาวทั่วตัว แต่ในฤดูผสมพันธุ์ขนบนหัว คอ และหลังจะมีสีแดงอมเหลืองอ่อน (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 129) มักพบนกกางควายเดินหากินอยู่ตามท้องนาที่แห้งกว่านกกางชนิดอื่น ๆ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 161) ชอบหากินเป็นฝูง โดยเดินหากินปะปนอยู่กับฝูงควาย เพื่อคอยจิกกินแมลงที่ถูกรบกวาดโดยวัวควาย (วีรยุทธ เล่าหะจินดา. 2528 : 45) นอกจากนี้มันยังคอยจับแมลงและเหยื่อที่มาตามคิ้วของวัวควายด้วย นกกางควายจะอยู่รวมกันเป็นฝูงตลอดปี ซึ่งต่างจากนกกางชนิดอื่นที่มักจะอยู่โดด ๆ เมื่ออยู่นอกฤดูผสมพันธุ์ (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 16 - 18) นกชนิดนี้สามารถพบได้ทั่วไปในทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 129)

นกกางทะเล Pacific Reef-Egret

Egretta sacra

นกกางทะเลเป็นนกที่มีชีวิตแปลกมาก คือ แม่นกตัวเดียวสามารถให้กำเนิดลูกที่มีสีแตกต่างกันได้ 2 สี คล้ายกับเป็นนก 2 ชนิด ที่แตกต่างกัน คือ ชนิดที่มีสีดำตลอดทั้งตัวและชนิดที่มีสีขาวตลอดทั้งตัว ซึ่งเราเรียกสัตว์ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ว่า Dimorphic ขณะที่บินจะเห็นเท้าสีเหลืองได้เด่นชัด พบหากินอยู่ตามริมทะเล (บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ข : 81) รวมทั้งหาดทรายที่มีโขดหินและเป็นหาดโคลนด้วย (วีรยุทธ เล่าหะจินดา. 2528 : 46)

นกกางโตนใหญ่ Great Egret

Egretta alba

นกกางโตนใหญ่มีชื่อสามัญอีกชื่อหนึ่งว่า Large Egret ซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกันทั้งในเพศผู้และเพศเมีย คือ มีสีขาวทั้งตัว ขาและนิ้วเท้ามีสีดำ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130) มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดานกกางที่มีสีขาวด้วยกัน มีงอยปากสีเหลือง พบหากินตามลำพังในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (วีรยุทธ เล่าหะจินดา. 2528 : 46) หรืออาจจะหากินร่วมกับนกกางชนิดอื่น ๆ หรือนกชายเลนตามชายน้ำทั่ว ๆ ไป รวมทั้งชายทะเลด้วย (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 20 - 21) นกชนิดนี้

เวลาที่พบหากินอยู่ในนามักจะจำได้ง่าย เพราะตัวโตและมักเห็นเดินโห่ง ๆ อยู่ตัวเดียวสมชื่อขาง
โตน (บุญส่ง เลขะกุล 2537 ก : 312 - 313) อาศัยอยู่ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม 2532 :
130)

นกขางโตนน้อย Intermediate Egret (Plumed Egret)

Egretta intermedia

นกขางโตนน้อยมีลักษณะคล้ายกับนกขางโตนใหญ่มาก เพียงแต่มีขนาดเล็กกว่าเท่านั้น
บางครั้งต้องเอาไม้บรรทัดวัดความยาวของปีกดู จึงจะบอกได้ว่าเป็นชนิดโตนใหญ่หรือโตนน้อย
แต่ถ้าถึงฤดูผสมพันธุ์แล้วจะแยกได้ง่าย เนื่องจากนกขางโตนน้อยจะมีขนเจ้าชูขึ้นที่หน้าอกด้วย
(บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก : 78) มักพบนกขางโตนน้อยขึ้นนั่งชิลล่อขาวอยู่เสมอในแหล่งน้ำทั่วไป
(วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 45) ของทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130)

นกขางเป็ย Little Egret

Egretta garzetta

นกขางเป็ยอาจเรียกว่า “นกขางซี” (จารุจินต์ นภิตะภักฎ. 2537 : 42) หรือ “นกขางเล็ก”
ก็ได้ เนื่องจากเป็นนกขางขาวที่มีขนาดเล็กที่สุด (บุญส่ง เลขะกุล. 2527 ก : 311 - 312) มีลักษณะ
เหมือนกันทั้งตัวผู้และตัวเมีย โดยมีขนสีขาวทั้งตัว ปากมีสีดำ ตรงโคนปากมีสีเหลือง ขาสีดำ นิ้ว
เท้ามีสีเหลืองคล้ำ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130) มีขนาดตัวใกล้เคียงกับนกขางควายแต่คอ
ยาวกว่า (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 45) ในฤดูผสมพันธุ์จะมีขนขาวคล้ายเป็ยที่หัว มีขนฟูที่อก
และหลังสวยงามมาก ซึ่งขนเหล่านี้เป็นที่นิยมมากในการนำไปประดับบนหมวกของสุภาพสตรีชาว
ตะวันตกในสมัยโบราณ แต่ในปัจจุบันทุกประเทศได้ออกกฎหมายที่ใช้คุ้มครองนกเหล่านี้แล้ว
(พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 18 - 20) สามารถพบนกขางเป็ยอาศัยอยู่ทั่วไปในทุกภาค
(วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130)

นกขางดำ Black Bittern

Dupetor Flavicollis

นกขางดำมีขนปกคลุมตัวด้านหลังสีน้ำตาลเข้มจนเกือบดำ ขนด้านท้องมีสีน้ำตาลอ่อนและ
มีขีดสีน้ำตาลเข้มเป็นทางยาวทั่วไป ออกหากินตามลำพังในที่รกทึบใกล้แหล่งน้ำและตามลำธารบน
ภูเขา (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 46) พบได้ทั่วไปในทุกภาคยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

และภาคตะวันออกเฉียงใต้ นกชนิดนี้ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 129)

นกยางไฟหัวดำ Yellow Bittern

Ixobrychus sinensis

นกยางไฟหัวดำจัดเป็นนกยางที่มีขนาดเล็กที่สุด (บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก : 82) ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะไม่เหมือนกัน คือ ตัวผู้จะมีขนสีน้ำตาลอ่อนบนหัว ท้ายทอย หางและขนปลายปีกมีสีดำ โคนปีกมีสีน้ำตาล ไหล่มีสีน้ำตาลแกมแดง ส่วนตัวเมียจะมีลายเป็นทางสีน้ำตาลบริเวณใต้ท้อง และมีเส้นสีน้ำตาลตรงหน้าคอ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130) มักชอบออกหากินตามลำห้วยในแหล่งน้ำที่มีกอหญ้าหรือกกขึ้นอยู่ และชอบหลบซ่อนอยู่ในกอหญ้า (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 46) เมื่ออยู่เฉย ๆ จะมองเห็นตัวได้ยาก เนื่องจากขนตามตัวมีสีน้ำตาลคล้ายหญ้าแห้ง และถ้าตกใจจะขีตคองงขึ้น ปากชี้ขึ้นบนและอยู่ในท่านี้ทิ้งเป็นเวลานาน ทำให้ดูคล้ายคั่นกก (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 23 - 24) สามารถพบนกชนิดนี้ได้ทั่วไปทุกภาค ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงใต้ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130)

นกยางไฟธรรมดา Cinnamon Bittern

Ixobrychus cinnamomeus

นกยางไฟธรรมดามีขนาดตัวเท่ากับนกยางไฟหัวดำ ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะไม่เหมือนกัน ตัวผู้มีขนปกคลุมตัวสีน้ำตาลแดงทั้งตัว แต่ที่ค้ำนท้องมีสีจางกว่า ส่วนตัวเมียมีสีอ่อนกว่าตัวผู้และที่หน้าอกมีลายตามขวาง (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 46) ซึ่งลักษณะของเพศเมียดังกล่าว Lekagul (1991 : 54) ได้รายงานไว้ว่าเป็นลักษณะของนกโตไม่เต็มวัย (Juvenile) นกชนิดนี้มีลูกชุกชุมมากและพบได้ทั่วไปตามแหล่งน้ำ แต่เนื่องจากเป็นนกที่ชอบหลบซ่อนตัวตามกอกก กอหญ้า จึงทำให้พบเห็นได้ไม่บ่อยนัก และมักจะออกหากินเวลาใกล้ค่ำ สามารถพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 130)

วงศ์นกช้อนหอยและนกปากช้อน IBISES and SPOONBILLS

: Family Threskiornithidae

นกช้อนหอยขาว , นกภูตา Black - headed Ibis

Threskiornis melanocephalus

นกช้อนหอยขาวทั้งสองเพศมีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นนกที่มีปากเล็กกลมและขาวมากมีสี

คำ คอนปลายโค้งลง ขนทั้งตัวมีสีขาวยกเว้นหัวและคอจะเป็นหนังเกลี้ยง ๆ สีดำ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 99) ไม่มีกล่องเสียง นิ้วเท้าค่อนข้างยาวและด้านข้างเล็บของนิ้วเท้า กลางมีลักษณะเป็นซี่หวี เวลาบินจะยัดหัวและคอตรงไปด้านหน้าและเหยียดเท้าตรงไปยังด้านหลัง นกชนิดนี้ชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกว่า “นกยางปากขอ” และสามารถเรียกชื่อสามัญได้อีกอย่างหนึ่งว่า “White ibis” ปัจจุบันยังพบเห็นได้ในธรรมชาติที่ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง (วีรชุตม์ เลาหะจินดา. 2528 : 52) และในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคกลางและภาคใต้ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 99)

วงศ์นกเป็ดน้ำ DUCKS and GEESE : Family Anatidae

เป็ดลาย Garganey

Anas guerguedula

เป็ดลายตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะต่างกัน คือ ตัวผู้มีหัวสีน้ำตาล มีกิ้วาวขนาดใหญ่ยาว โค้งมาถึงท้ายทอย ลำตัวมีสีน้ำตาลเข้ม สีข้างมีสีเทา เวลาบินจะเห็นสีเทาอมฟ้าที่ปีกหน้าชัดเจน ในช่วงผลัดขนจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวเมีย คือ ลำตัวสีน้ำตาลและมีจุดสีน้ำตาลเข้มประอยู่ทั่วไป คิ้วมีสีจางกว่าและมีจุดขาวเล็ก ๆ ที่โคนปาก (รุ่งโรจน์ จุลมงคล. 2536 : 172) ร้องเสียงดัง “แก๊บ ... แก๊บ” (ศุภกิจ นิมมานเหมินทร์. 2533 : 70) ชอบหากินบนผิวน้ำหรือตามโคลนตม โดยการใช้ไปตามผิวโคลน ทำให้ส่วนที่เป็นของแข็งยังคงอยู่ในปากและส่วนที่เป็นน้ำออกมาทางข้าง ๆ ลูกเป็ดดำน้ำได้ดีแต่ตัวที่โตเต็มวัยแล้วมักจะไม่ใคร่ดำน้ำ นอกจากเวลาบาดเจ็บ นอกจากนี้ยังชอบขึ้นพักขาข้างเดียวคล้ายนกกระสา เดินบนพื้นดินได้คล่องแคล่ว สามารถบินขึ้นได้โดยโดยไม่ต้องร่อน ยกเว้นเมื่อใกล้จะลงจึงจะร่อนเป็นแนวเฉียงก่อนแล้วค่อย ๆ หยुक่อนตัวลงน้ำ คอยึดไปข้างหน้า (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 41 - 42) เป็ดลายจะย้ายถิ่นเข้ามาหากินในเฉพาะฤดูหนาว และมีอยู่ทั่วไปในทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 123)

เป็ดคับแค Cotton Pygmy - Goose

Nettapus coromandelianus

เป็ดคับแคมีชื่อสามัญอีกชื่อหนึ่งว่า Cotton Teal ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะต่างกัน (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 122) คือ ตัวเมียมีแถบสีน้ำตาลผ่านตาและมีกิ้วสีขาวด้านบนของลำตัวมีสีน้ำตาล ด้านล่างของตัวสีขาวแกมน้ำตาล ส่วนตัวผู้คล้ายกับตัวเมียแต่ที่ปีกยังคงมีสีเขียวบ้าง และที่ปลายปีกยังคงมีแถบสีขาว บินเร็ว ไม่ชอบดำน้ำแต่ชอบหากินบริเวณผิวน้ำ มักพบปนฝูงอยู่กับ

เปิดแดงตามแหล่งน้ำต่าง ๆ (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 38 - 41) แต่จำนวนประชากรไม่มากเท่า
เปิดแดง (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 57) ชอบทำรังในโพรงไม้และสามารถบินขึ้นไปเกาะตาม
กิ่งไม้อันเล็ก ๆ ได้ (บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก : 314) สามารถพบเปิดคับแคได้ทั่วไปทุกภาค
(วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 122)

เปิดแดง Lesser Whistling – Duck (Lesser Treeduck)

Dendrocygna javanica

เปิดแดงมีขนาดตัวเล็กกว่าเป็ดบ้าน มีขนปกคลุมตัวสีน้ำตาลแดง โดยขนด้านหลังมีสีเข้ม
จนเกือบดำ ด้านท้องมีสีจางกว่า ขาขาวและค่อนข้างดำของลำตัว (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา.
2528 : 56) เวลาบินจะเห็นปีกป้อมและกว้างกว่าชนิดอื่น ๆ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 170)
เปิดแดงมีจำนวนมากกว่านกกเปิดชนิดอื่น ๆ เนื่องจากเป็นเป็ดน้ำที่ผสมพันธุ์และวางไข่ในประเทศ
ไทย ส่วนที่มาของชื่อสามัญนั้นมาจากเสียงร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่มันบินจะร้องเสียงดัง
คล้ายนกหวีด (บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก : 201 - 208) คือ ร้องดัง “วี๊ด วี๊ด” (พิไล พูลสวัสดิ์.
2532 : 36 - 38) หรือบางครั้งอาจได้ยินเสียงดัง “ป๊อบ ป๊อบ” ก็ได้ (สุกิจ นิมมานเหมินทร์. 2533 :
73) สามารถพบเปิดแดงได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 107)

วงศ์เหยี่ยวและนกอินทรี HAWKS : Family *Accipitridae*

เหยี่ยวขาว Black – shouldered Kite

Elanus caeruleus

เหยี่ยวขาวมีขนาดตัวใกล้เคียงกับนกพิราบ มีขนปกคลุมตัวสีขาวและมีขนบนหลังสีเทา
ส่วนขนที่หัวไหล่และขนบนปีกมีสีดำ จัดเป็นนกประจำถิ่น (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 59)
ลักษณะดังกล่าวจะเหมือนกันทั้งเพศผู้และเพศเมีย สามารถพบเหยี่ยวขาวได้ทั่วไปเกือบทุกภาค ยก
เว้นภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเฉียงใต้ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 140) มักบินร่อนหา
อาหารตามทุ่งโล่ง บ่อยครั้งที่จะกระพือปีกนั่งอยู่กับที่กลางอากาศ เพื่อมองหาเหยื่อและเมื่อพบแล้ว
จะบินทิ้งตัวลงมาจับเหยื่ออย่างรวดเร็ว (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 162)

เหยี่ยวแดง Brahminy Kite

Haliastur indus

เหยี่ยวแดงมีลักษณะเหมือนกันทั้งตัวผู้และตัวเมีย คือ ขนบนหัว หลังและคอตลอดจนถึง

หน้าอกมีสีขาว และมีลายเล็ก ๆ สีดำอยู่ทั่วไป ขนบนปีก บนหลังและท้องมีสีน้ำตาลอ่อนข้างแดง (วิทช์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 140) ขนาดตัวเท่ากับอีกา เป็นนกประจำถิ่น บินวนเวียนหากินตามปากแม่น้ำที่ติดต่อกับทะเล ชอบส่งเสียงร้องขณะบิน (วีรยุทธ์ เถาหะจินดา, 2528 : 59) เวลาร้อนจะยกปีกขึ้นสูงกว่าระดับตัว ปากแหลมปลายงุ้มและมีเล็บที่แหลมคม เพื่อใช้คอยโฉบกินซากปลาและสัตว์น้ำเล็ก ๆ ที่ตกลงมาจากเรือประมง (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2526 : 176) สามารถพบเหยี่ยวแดงได้ทั่วไปทุกภาค (วิทช์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 140)

เหยี่ยวทุ่ง Eastern Marsh – Harrier

Circus Spilonotus

เหยี่ยวทุ่งตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะไม่เหมือนกัน คือ ตัวผู้มีขนบนหัว คอ หน้าอก โคนปีก และปลายปีกสีน้ำตาลอ่อนแกมแดง ด้านใต้ลำตัวมีสีน้ำตาลแดง แถบกลางของขนมีสีดำบริเวณหลัง ไหล่และโคนปีกมีสีน้ำตาลเข้ม ขนคลุมบนโคนหางมีสีขาวเทา ๆ และสีน้ำตาลแดง ขนหางมีสีเทาเงิน ขนปลายปีกมีสีดำดำเข้ามามีสีน้ำเงิน ส่วนตัวเมียมีขนบนหัว หลังและคอสีน้ำตาลเข้ม และมีลายเล็ก ๆ สีขาวอยู่ทั่วไป ขนคลุมโคนหางมีสีขาว มีจุดหรือเป็นลายขวางเป็นสีน้ำตาลแดง หางมีสีเทาปนน้ำตาล ด้านล่างของคอมีสีขาวและมีลายเป็นทางเล็ก ๆ สีน้ำตาลอยู่ทั่วไป (วิทช์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 141) เป็นนกอพยพเข้ามาในฤดูหนาวและพบบ่อยมาก ชอบบินหากินในระดับที่ต่ำใกล้พื้นดิน ทุ่งหญ้า นาข้าวและหนองน้ำ (วีรยุทธ์ เถาหะจินดา, 2528 : 61)

วงศ์นกอัญชัน RAILS : Family Rallidae

นกอัญชันคิ้วขาว White – browed Crake

Porzana cinerea

นกอัญชันคิ้วขาวตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ ขนปกคลุมตัวด้านบนมีสีน้ำตาลเทาและมีลายเป็นทางตามขวางสีน้ำตาลเข้ม บริเวณหัวและคอด้านหลังมีสีเทาเข้ม ขนที่หน้าสีเทาและขนที่หางมีสีขาว จากโคนปากผ่านเหนือตาและบริเวณใต้ตา คอ ออกและท้องมีสีเทาอ่อน ขนใต้ปีกและใต้หางมีสีน้ำตาลแดง ปากมีสีเหลืองอมแดง ขาและนิ้วเท้ามีสีเขี้ยวอมฟ้า (ศิริพร ทองอารีย์, 2525 ก : 268 - 275) พบเห็นได้น้อยมาก เพราะเป็นนกที่ขี้อาย ทั้งยังบินไม่ค่อยแข็งแรง มักพบบินเป็นช่วงสั้น ๆ แล้วหลบหายไปตามกอพืชน้ำที่แน่นทึบ เป็นนกประจำถิ่นของทะเลสาบในภาคใต้ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2536 : 166)

นกกวัก White-breasted Waterhen

Amauornis phoenicurus

นกกวักมีขนปกคลุมตัวด้านหลังรวมทั้งปีกมีสีดำ หน้าผาก ใต้คอ หน้าอกและท้องมีสีขาว ขนคลุมใต้หางมีสีน้ำตาลแดง จงอยปากยาวมีสีเหลืองปนดำและตรง โคนปากมีสีแดง (วิจารณ์ เล่าหะจินดา. 2528 : 80) ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเหมือนกันทั้งในเพศผู้และเพศเมีย สามารถพบนกกวักได้ทั่วไปในทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71) มักได้ยินเสียงร้อง “ กวัก กวัก ” ซึ่งเป็นที่มาของชื่อมากกว่าจะได้เห็นตัว เนื่องจากเป็นนกที่ขี้อาย เงียบ แต่จะส่งเสียงร้องในตอนกลางคืน โดยเฉพาะในฤดูฝน ซึ่งเป็นฤดูผสมพันธุ์ (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 44 - 45) ในตอนกลางวันชอบหลบซ่อนตัวอยู่ตามพุ่มไม้หรือกอพืชน้ำ แต่จะพบเห็นตัวได้บ้าง ในเวลาที่ย่ออกหากินตอนใกล้รุ่งหรือตอนเย็น (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 166)

นกอีล้ำ Common Moorhen

Gallinula chloropus

นกอีล้ำตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 147) คือ มีขนาดตัวใกล้เคียงกับนกกวัก แต่ตัวป้อมกว่าและขาสั้นกว่า ขนปกคลุมตัวมีสีม่วงเข้มจนเกือบดำ มีแถบสีขาวที่ปีก และมีขนคลุมใต้หางสีขาว ขาและนิ้วเท้ามีสีเหลืองปนเขียว นิ้วเท้าแต่ละนิ้วมีแผ่นหนังแผ่นยื่นออกมาทางด้านข้างเพื่อให้ช่วยว่ายน้ำ หน้าผากมีแผ่นแข็งสีแดง จงอยปากมีสีเหลือง (วิจารณ์ เล่าหะจินดา. 2528 : 80) ใ้เวลาส่วนใหญ่ในการว่ายน้ำและเวลาว่ายน้ำหัวของมันจะโยกขึ้นลง ส่วนหางก็จะกระดกขึ้นเป็นจังหวะ ทำให้เห็นสีขาวที่บริเวณใต้หาง (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 47 - 49) เป็นนกประจำถิ่นในทะเลสาบในภาคกลางและภาคใต้ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 168)

นกอีโก้ Purple Swamphen

Porphyrio porphyrio

นกอีโก้ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ เป็นนกที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ขนตามตัวมีสีม่วง เหลือง น้ำเงินและเขียว ปากมีสีแดง ตรงโคนปากจะมีแผ่นเนื้อ (frontal shield) สีแดง ขาและนิ้วเท้ามีสีแดง ใต้หางมีขนสีขาวเวลาเดินจะยกหางขึ้น ๆ ลง ๆ เสมอ อาจเรียกชื่อสามัญว่า Purple Gallinule (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 145) หรือ Purple Swamphen ซึ่งแปลเป็นไทยว่า “ แม่ไก่สีม่วงแห่งหนองน้ำ ” แม้แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ก็ยังเทียบได้กับคำว่า porphura ในภาษากรีกซึ่งแปลว่า สีม่วง ส่วนชาวบ้านที่ทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลาเรียกนกอีโก้ว่า

นกพริก ซึ่งนกอีโก้งเป็นนกที่มีจำนวนมากที่สุดที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เนื่องจากเป็นนกประจำถิ่นของทะเลน้อย (สุธี สุภรัฐวิกรม. 2539 : 139) มีการทำรังวางไข่ตลอดปี ยกเว้นเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน เนื่องจากมีฝนตกชุกทำให้ระดับน้ำสูงมากไม่สามารถหาที่ทำรังได้ (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 45 - 47) เป็นนกประจำถิ่นในหนองบึงและทะเลสาบใหญ่ ๆ อื่น ๆ อีกด้วย (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2536 : 168) สามารถพบได้ทั่วไปเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงใต้ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 145)

นกอีท Eurasian Coot (Common Coot)

Fulica atra

นกอีทมีขนปกคลุมสีดำทั้งตัว มีแผ่นแข็งสีขาวที่หน้าผาก ขามีสีเขียวอ่อน นิ้วเท้าแต่ละนิ้วมีแผ่นหนังยื่นแผ่ออกมาทางด้านข้างเพื่อใช้สำหรับพยุ้น้ำว่ายน้ำหากิน (วิรุทธิ์ เลาหะจินดา. 2528 : 81) เวลาบินต้องใช้เท้าพยุ้น้ำและวิ่งเป็นระยะทางไกล ๆ จึงจะโผล่ขึ้นจากน้ำได้ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 167) พบได้ตามแหล่งน้ำที่ค่อนข้างกว้าง เช่น บึงบอระเพ็ด ทะเลสาบสงขลา ทะเลน้อย (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 52 - 54)

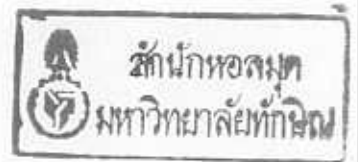
วงศ์นกพริก JACANAS : Family *Jacanidae*

นกอีแจว Pheasant-tailed Jacana

Hydrophasianus chirurgus

ชื่อวิทยาศาสตร์ของนกอีแจวมาจากภาษากรีกหมายถึง “ นกที่มีลักษณะเหมือนไก่ฟ้า มีปีกสีสดใสและอาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำ ” นกทั้งสองเพศมีลักษณะขนปกคลุมตัวเหมือนกัน แต่ตัวเมียจะมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้ มีเล็บ (metacarpal spur) ที่บริเวณส่วนโค้งของปีกเพื่อใช้ป้องกันตัว และมีการผสมพันธุ์แบบ Polyandry โดยนกตัวเมียจะจับคู่ผสมพันธุ์กับตัวผู้ 4 ตัว โดยให้นกตัวผู้แต่ละตัวทำหน้าที่ฟักไข่และดูแลลูกนกเอง (ศิริพร ทองอารีย์. 2525 ข : 140 - 155) นอกฤดูผสมพันธุ์นกอีแจวมียกคลุมตัวสีน้ำตาล ขนปีก ได้คางและคอมีสีขาว ท้ายทอยและด้านหลังของลำคอมีสีเหลืองโดยมีแถบสีน้ำตาลคั่นอยู่ตามยาวระหว่างสีขาวกับสีเหลือง ส่วนในฤดูผสมพันธุ์จะมีหางสีดำยาวโค้งลงราวกับหางไก่ฟ้า สมกับชื่อภาษาอังกฤษ (วิรุทธิ์ เลาหะจินดา. 2528 : 86) นกอีแจวสามารถเดินบนใบบัวและพืชน้ำได้ดี เนื่องจากมีนิ้วเท้าที่ยาวมาก เวลาบินจะเห็นปีกเป็นสีขาว ปลายของปีกสีดำ ร้องเสียงดัง “ แจ้ว ๆ ๆ ” และแม้ว่าจะเป็นนกประจำถิ่น แต่ก็มีการอพยพ

5983
น 801A
2541 ค.2

ภายในประเทศอยู่บ้าง เพราะในบางฤดูในบางท้องถิ่นก็อาจจะหายไปหมด แต่จะกลับมาใหม่
ในฤดูหนาวและฤดูร้อน เช่น ที่ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง (พิไล พูลสวัสดิ์, 2532 : 49 - 51)

นกพริก Bronze-winged Jacana

Metopidius indicus

นกพริกตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ ขนบนหัว คอและหางด้านล่างมีสีดำ
เหลือบเขียว หลังและปีกมีสีเขียวมะกอกเป็นสีบรอนซ์สวยงาม เหนือตามีแถบสีขาวแคบ ๆ เป็น
แนวยาวคล้ายตัว มีขาและนิ้วเท้ายาวมาก ปากมีสีเหลือง โคนปากมีสีแดง สามารถพบนกพริกได้
ทั่วไปเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคตะวันตกเฉียงใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(วิทย์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 127) หากดูได้ง่ายไม่ค้อยตีนคน (พิไล พูลสวัสดิ์, 2532 : 51 - 52)
อยู่ในน้ำตลอดปี โดยจะเดินช้า ๆ ไปบนพืชที่ลอยอยู่เหนือน้ำเท่านั้น ไม่ชอบขึ้นมาหากินบนฝั่ง
พบนกพริกครั้งแรกที่ทะเลน้อย แต่จะไม่พบที่อุบล (บุปผา อ่ำเกตุ, 2525 : 157 - 168) ขณะบิน
หนีจะส่งเสียงร้อง " ซึก ซึก ซึก " และมีนิสัยแปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ หลังจากบินลงไปยังพื้นแล้ว
มันจะค้ำปีกทั้งสองของมันขึ้น จนตะอยู่เหนือหลังของมันสักครู่หนึ่งก่อนที่จะเอาปีกลง แล้ว
เดินหากินต่อไป สำหรับชื่อวิทยาศาสตร์ของนกพริกนั้น ชื่อสกุลแปลว่า " ที่หน้าผาก " เพราะ
มันมีกะบังหน้าสีแดงที่หน้าผาก ส่วนชื่อชนิดหมายถึง " ประเทศอินเดีย " เพราะพบครั้งแรกที่
ประเทศอินเดีย (สุธี สุภรัฐวิกร, 2539 : 158 - 159)

วงศ์นกกระแตและนกหัวโต PLOVERS : Family Charadriidae

นกกระแตแต้แว๊ด Red-wattled Lapwing

Vanellus indicus

นกกระแตแต้แว๊ดมีขนปกคลุมตัวด้านล่างสีน้ำตาลปนเทา หัว ปีกและคอสีดำ ใต้ท้องสี
ขาว มีแผ่นหนังสีแดงสดที่ด้านหน้าของคอ มีแถบสีขาวที่ด้านหลังของคอ จงอยปากมีโคนเป็นสี
แดงและตรงปลายสีดำ ขาขาวสีเหลือง เป็นนกประจำถิ่นที่พบบ่อยมาก เดินหากินในทุ่งหญ้าโล่ง
พื้นที่น้ำขังและชายหาดโคลนน้ำ เมื่อถูกรบกวนจะส่งเสียงร้อง " แด แด้ แว๊ด " ดังมาก (วิรัช
เลาหะจินดา, 2528 : 88 - 89) ระหว่างเลี้ยงลูกหากมีศัตรูเข้ามาใกล้ พ่อแม่นกจะแก้งทำเป็นบาด
เจ็บ เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจไปจากลูกนก เมื่อลูกนกสามารถหลบพ้นศัตรูแล้ว พ่อแม่นกจึงบิน
หนีไป ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกัน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2536 : 163)

นกหัวโตหลังจุดสีทอง Pacific Golden Plover (Lesser Golden Plover) *Pluvialis fulva*

นกหัวโตหลังจุดสีทองมีหัวใหญ่ คอและปากสั้น ปากสีดำและขาสีเทา สะโพก ขอบหาง และขนด้านบนลำตัวมีสีน้ำตาลเทา มีจุดสีทองและสีเหลืองอ่อนกระจายอยู่ทั่วไป ที่หน้าผากและแถบคิ้วมีสีเหลืองอ่อนจาง ๆ มีจุดเด่นสีดำอยู่ที่ข้างหู คอและหน้าอกมีสีเหลืองปนน้ำตาลอ่อน ๆ ไล่เรื่อยไปถึงบริเวณท้องที่มีสีขาว เวลาบินจะสังเกตเห็นแถบสีขาวที่ได้ปีก ลักษณะดังกล่าวจะเหมือนกันทั้งในนกตัวผู้และตัวเมีย ชอบเดินหากินเป็นกลุ่มตามชายเลน โดยการเดินหรือวิ่งเป็นช่วงสั้น ๆ แล้วจึงหยุดใช้ปากจิกหาอาหารไปตามพื้นเลน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 179) สามารถปรับตัวให้หากินในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันหลายแบบได้ ร้องเสียงดัง “ ชูวี๊ด ” เร็ว ๆ และแหลม ชื่อวิทยาศาสตร์มีความหมายว่า “ มีหยวนน้ำฝนสีทอง ” เพราะชื่อสกุลเป็นภาษาละติน แปลว่าเกี่ยวข้องกับฝน

นกหัวโตเล็กขาเหลือง Little Ringed Plover *Charadrius dubius*

นกหัวโตเล็กขาเหลืองมีขนปกคลุมตัวด้านหลังสีน้ำตาลปนเทา ด้านท้องมีสีขาว หน้าอกมีทางสีดำพาดขวางตลอดและมีทางสีดำพาดขวางที่หน้าผากอีกแห่ง และทอดผ่านตาเลยไปที่ด้านท้ายคอเล็กน้อย ขาและนิ้วเท้าสีเหลือง ไม่มีแถบสีขาวที่ปีก (วีรยุทธ เสาะจินดา. 2528 : 89) ลักษณะดังกล่าวจะเหมือนกันทั้งในนกตัวผู้และตัวเมีย มักหากินเป็นฝูงตามชายเลน โดยการวิ่งหรือเดิน ๆ หยุด ๆ เป็นจังหวะ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 178)

วงศ์นกอีโก้ย นกชายเลนและนกปากซ่อม (CURLEWS GODWITS SANDPIPERS and SNIPES) : Family Scolopacidae

นกอีโก้ยเล็ก Whimbrel *Numenius phaeopus*

นกอีโก้ยเล็กมีขนทางด้านบนลำตัวเป็นสีน้ำตาลเข้มและมีขีดสีน้ำตาลอ่อนกระจายอยู่ทั่วไป

ขนทางด้านบนมีสีขาวและมีจุดสีดำพาดขวางอยู่ ด้านล่างลำตัวมีสีขาว มีแถบดำที่ข้างกระหม่อมค้ำกับแถบสีน้ำตาลกลางกระหม่อมเห็นได้ชัดเจน ปากโค้งยาวมาก ใช้สำหรับล้วงหาอาหารตามเลน

เล็ก ๆ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 179) เป็นนกอพยพพบตามชายฝั่งทะเล (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 91)

นกชายเลนน้ำจืด Wood sandpiper

Tringa glareola

นกชายเลนน้ำจืดมีขนด้านบนลำตัวสีน้ำตาลอ่อน และมีจุดสีขาวกระจายอยู่ทั่วไป ต่างจากด้านล่างลำตัวที่มีขนเป็นสีขาว กระหม่อมดำและมีคิ้วขาวสีขาว ขามีสีเหลือง เวลาบินจะเห็นโคนทางด้านบนสีขาวและที่ปลายหางมีแถบดำหลายแถบ แต่ที่ปีกไม่มีแถบเช่นนกชายเลนอื่น ๆ ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกันมักหากินเป็นฝูงตามพื้นเลน โดยใช้ปากจิ้มหาอาหารตามเลน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 180) เป็นนกอพยพที่พบบ่อยมาก หากินตามแหล่งน้ำทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม แต่จะพบในแหล่งน้ำจืดมากกว่า

นกเค้าดิน Common Sandpiper

Actitis hypoleucos

นกเค้าดินมีขนปกคลุมตัวด้านล่างสีน้ำตาลปนเทา มีจุดกลมสีขาวเล็ก ๆ กระจายอยู่เล็กน้อย ด้านท้องสีขาว เวลาบินจะเห็นขอบท้ายของปีกด้านบนสีขาว (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 92) ลักษณะดังกล่าวจะเหมือนกันทั้งในตัวผู้และตัวเมีย ขณะเดินหากินจะกระดกหางขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา พบได้ง่ายตามแหล่งน้ำและคันดินแห้ง ๆ บริเวณหาดโคลน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 181)

วงศ์นกแอ่นทุ่ง PRATINCOLES : Family *Glareolidae*

นกแอ่นทุ่งใหญ่ Oriental Pratincole

Glareola maldivarum

นกแอ่นทุ่งใหญ่อาจเรียกชื่อสามัญได้อีกชื่อหนึ่งว่า Collared Pratincole มีขนปกคลุมตัวสีน้ำตาลปนเหลือง แต่มีขนปีกและขนหางสีดำ ตะโพกสีขาว ใต้หางสีขาวและมีหางสีดำล้อมรอบ เป็นนกประจำถิ่นพบอยู่รวมกันเป็นฝูง ตามทุ่งโล่งที่แห้งทั่วไป (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 98)

นกแอ่นทุ่งเล็ก Small Pratincole

Glareola lactea

นกแอ่นทุ่งเล็กอาจจะเรียกชื่อสามัญได้อีกชื่อหนึ่งว่า Milky Pratincole (วิทช์ เทียงบูรณธรรม 2532 : 12) มีขนปกคลุมตัวสีน้ำตาลปนเหลือง ขนปีกและขนหางสีดำ ใต้คอไม่มีสร้อยคอสีดำ เป็นนกประจำถิ่นพบทั่วไปในทุ่งโล่ง แต่ต้องเป็นบริเวณใกล้แหล่งน้ำ (วีรยุทธ์ เลาะห์จินดา. 2528 : 98)

วงศ์นกตีนเทียน STILTS : Family *Recurvirostridae*

นกตีนเทียน Black - winged Stilt

Himantopus himantopus

นกตีนเทียนตัวผู้ต่างจากตัวเมียที่ขนด้านบนของหัว ซึ่งของตัวผู้จะมีสีดำ แต่ของตัวเมียจะมีสีขาว ส่วนลักษณะอื่น ๆ เหมือนกัน คือ มีขนปกคลุมตัวด้านหลังและปีกสีดำ ด้านท้องสีขาว จงอยปากยาวตรงและเป็นสีดำ ขาวมากและเป็นสีส้ม (วีรยุทธ์ เลาะห์จินดา. 2528 : 95) ซึ่งจะเหยียดขาออกไปจากหางในขณะที่บิน เป็นนกที่เดินท่องน้ำหากิน จึงมีปากและขาที่ยาวมาก หาอาหารโดยใช้ปากใช้ไปตามหน้าดิน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 182)

วงศ์นกนางนวล GULLS and TERNs : Family *Laridae*

นกนางนวลธรรมดา Brown - headed Gull

Larus brunicephalus

นกนางนวลธรรมดาตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ ปีกและหลังมีสีเทา ขนปลายปีกมีสีดำและมีจุดเป็นวงสีขาวอยู่เกือบปลายปีก ปากและเท้ามีสีแดง คอและหัวส่วนบนมีสีน้ำตาล เป็นนกอพยพข้ามถิ่นเข้ามาเฉพาะในฤดูหนาว มีทางภาคกลาง อ่าวไทย ฟังทะเลแถบตะวันออก และฝั่งตะวันตกของภาคใต้ (วิทช์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 110) พบในแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ เช่น บึงบอระเพ็ด (วีรยุทธ์ เลาะห์จินดา. 2528 : 102) และชอบบินวนเวียนอยู่ตามชายฝั่งทะเลหรือปากแม่น้ำ เพื่อคอยโฉบหาอาหารที่ลอยน้ำมา บางครั้งจะลอยอยู่ในน้ำเป็นกลุ่มใหญ่ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 183) เสียงร้องไม่ดังมากนัก ร้อง “อาร์ อาร์” ชื่อวิทยาศาสตร์ของนกนางนวลธรรมดาหมายถึง “นกนางนวลที่มีหัวสีน้ำตาล” (ตุธี สุภรัฐวิกร. 2539 : 172 - 180)

นกนางนวลแถบท้ายทอยดำ Black-naped tern

Sterna sumatrana

นกนางนวลแถบท้ายทอยดำเป็นนกที่มีขนาดเล็ก ขนด้านบนมีสีเทา บนหัวมีสีขาว ที่บริเวณคอทั้งสองข้างมีแถบสีดำเป็นแนวมาบรรจบกันที่ท้ายทอย ด้านล่างลำตัวและหางมีสีขาว ปากมีสีดำและตรงปลายปากมีสีขาว มักพบอยู่ตามชายฝั่งทะเลทั่วไป (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 109)

นกนางนวลแถบเล็ก Little Tern

Sterna albifrons

นกนางนวลแถบเล็กตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ มีขนปกคลุมตัวสีขาว ปากมีสีเหลืองและตรงปลายสุดมีสีดำ ขนปลายปีกมีสีดำ หน้าผากขาวและมีแถบสีดำผ่านตา บนกระหม่อมและท้ายทอยมีสีดำ เท้ามีสีเหลือง (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 110) เป็นนกประจำถิ่นพบบ่อยมากตามชายฝั่งทะเลและแหล่งน้ำจืด (วิรุทธิ์ เลาะห์จินดา. 2528 : 103)

นกนางนวลแถบดำปีกขาว White-winged Tern

Chlidonias leucopterus

นกนางนวลแถบดำปีกขาวมีขนปกคลุมตัวสีขาว มีแถบสีดำพาดที่ท้ายทอยและมีปลายปีกสีดำ จงอยปากสีแดงปนดำ เท้าและนิ้วมีสีแดง ขอบท้ายของขนหางหักคั่น พบบ่อยมากตามชายฝั่งทะเล (วิรุทธิ์ เลาะห์จินดา. 2528 : 102) ย้ายถิ่นมาหากินเฉพาะในฤดูหนาว พบทางอ่าวไทยและแถบภาคกลางเท่านั้น นกเพศผู้และเพศเมียมีลักษณะเหมือนกัน (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 109)

นกนางนวลแถบเคราขาว Whiskered Tern

Chlidonias hybridus

นกนางนวลแถบเคราขาวมีขนปกคลุมตัวสีขาว มีแถบสีดำพาดตรงท้ายทอย จงอยปากและนิ้วเท้ามีสีแดง ขอบท้ายของขนหางหักคั่น (วิรุทธิ์ เลาะห์จินดา. 2528 : 102) มักบินหากินวนเวียนอยู่เหนือผิวน้ำ โดยขึ้นหัวและปากต่ำลงเพื่อมองหาอาหาร และเมื่อเห็นเหยื่อก็มจะใช้วิธีทิ้งตัวลงน้ำและใช้ปากจับ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 184) พบได้ในภาคกลาง บริเวณอ่าวไทยตลอดจนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ ตั้งแต่เหนือสุราษฎร์ธานีขึ้นไป (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 108)

วงศ์นกเขาและนกolumbu PIGEONS : Family Columbidae

นกเปล้าคอสีม่วง Pink-necked Pigeon

Treron vernans

นกเปล้าคอสีม่วงตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะไม่เหมือนกัน ตัวผู้จะมีขนบนหลังสีเทา บริเวณคอและอกคอนบนมีสีม่วงเข้ม ถัดลงไปมีแถบสีส้ม ขนปีกและขนหลังมีสีเขียวคลุม ขนใต้โคนหางมีสีน้ำตาลแดงเข้ม ปากมีสีฟ้าอ่อน ส่วนตัวเมียมีขนคอ อกและใต้ท้องสีเขียวหม่น ๆ แต่ที่ท้องมีสีจางกว่าส่วนอื่น ๆ ขนด้านบนของตัวมีสีเขียวและที่คอไม่มีสีม่วงและสีเทา สามารถพบนกเปล้าคอสีม่วงได้ในทุกภาค ยกเว้นภาคกลาง (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 120)

นกพิราบป่า Rock Pigeon

Columba livia

นกพิราบป่าเป็นนกต้นตระกูลของนกพิราบเลี้ยงในปัจจุบัน มีขนปกคลุมตัวสีเทาปนน้ำเงิน มีทางสีน้ำเงิน 2 ทางบนปีก มีหัวสีเทาปนน้ำเงิน ขาและนิ้วเท้ามีสีแดง พบได้ทั่วไปตามพื้นที่ป่า (วิรุทธิ์ เลาหะจินดา. 2528 : 109) ชอบเดินลงมาหากินตามพื้นดินเป็นฝูงใหญ่ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 147) ร้องดัง “อู๋ - ู๋ - ู๋” เป็นนกที่คนไทยนำเข้ามาเลี้ยงจากประเทศอินเดีย โดยปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติรอบ ๆ บ้าน จนแพร่พันธุ์ออกสู่ออกนอกหลานในธรรมชาติมากมาย จนกลายเป็นนกประจำถิ่นของไทย สามารถปรับตัวให้อาศัยหากินและทำรังวางไข่ในย่านชุมชนได้ดี จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของย่านชุมชนและตัวเมือง นกพิราบป่าตัวผู้และตัวเมีย จะมีสีส้มเหมือนกัน (สุธี สุภรัฐวิกร. 2539 : 118 - 126)

นกเขาใหญ่, นกเขาหลวง Spotted Dove

Streptopelia chinensis

นกเขาใหญ่มีขนปกคลุมตัวสีน้ำตาล ด้านหลังสีเข้มกว่าด้านท้อง หัวสีเทา ด้านข้างของคอและท้ายทอยมีแถบสีดำกว้าง ภายในแถบดำมีจุดกลมเล็ก ๆ สีขาวกระจาย พบบ่อยมากตามทุ่งโล่งป่าละเมาะและป่าทึบ เป็นนกประจำถิ่น เวลาบินเห็นขอบท้ายของขนหางสีขาว (วิรุทธิ์ เลาหะจินดา. 2536 : 108) บินได้ตรงและแข็งแรง มักเกาะขันอยู่ตามต้นไม้ นกเขาใหญ่เพศผู้และเพศเมียมีลักษณะเหมือนกัน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 146)

วงศ์นกกิ้งกูด CUCKOOS : Family Cuculidae

นกกะปูดใหญ่ Greater Coucal

Centropus sinensis

นกกะปูดใหญ่มีขนปกคลุมตัวสีดำแต่มีขนปีกสีน้ำตาลแดง ม่านตาสีแดง ปกติได้ยินเสียงร้องมากกว่าเห็นตัว ร้องเสียงกลั่นเสียงเดียวและร้องซ้ำ 3 - 4 ครั้ง เสียงที่ร้องดัง " ปูด - ปูด - ปูด " (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 115 - 116) เป็นนกที่บินไม่ค่อยเก่งนัก ไม่ชอบบิน มักอาศัยอยู่บนต้นไม้สูง ๆ พบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71) นกกะปูดใหญ่นี้สามารถเรียกชื่อสามัญได้หลายชื่อ เช่น นกคดเพลิง นกคด นกปูด นกกันปูด (ภาคเหนือ) และ Crow Pheasant ซึ่งหมายถึงมีท่าเดินที่สง่างามแบบไก่ฟ้า จากการที่มันชอบส่งเสียงร้องทำให้ชาวบ้านกล่าวหาว่ามันเป็นนกกปากบอน รู้อะไรก็ร้องบอกให้คนอื่น ๆ รู้หมด จนเกิดคำใหม่ว่า " ปูด " ขึ้นมาในภาษาไทย หมายถึงพูดหรือเผยความลับเพราะทนเก็บไว้ไม่ได้ นอกจากนี้ชาวพื้นเมืองและชาวจีนบนเกาะบอร์เนียว นิยมเอาลูกนกกะปูดใหญ่ไปเข้าเครื่องยา โดยการแอบเข้าไปหักขาถูกที่อยู่จริง เมื่อพ่อแม่เห็นว่าลูกของมันขานักก็จะรีบไปหาสมุนไพรมากิน แล้วนำมาป้อนให้ลูก ช่วยรักษาแผลจนหายดี เขาเชื่อว่าตัวยาสมุนไพรนี้จะยังคงอยู่ในเลือดของลูกนก จากนั้นก็จะนำลูกนกไปบรรจุไว้ในขวดเหล้าทั้งตัว เหล้าที่ได้จากการคองลูกนกไว้นี้จะถูกนำมาใช้กินและใช้ทาเพื่อรักษาโรคไขข้ออักเสบได้ ส่วนเนื้อนำไปเข้ายาแบบโบราณสำหรับแก้หืด (สุธี ศุภรัฐวิกร. 2539 : 73 - 80)

นกกะปูดเล็ก Lesser Coucal

Centropus bengalensis

นกกะปูดเล็กมีขนาดเล็กกว่าตัวนกกะปูดใหญ่ ขนปกคลุมตัวเป็นสีเดียวกับนกกะปูดใหญ่ แต่มีหางสีน้ำตาลอ่อนขาวกระจายทั่วตัว เสียงร้องแหลมกว่าและเสียงร้องเริ่มต้นจากเสียงแรกแล้วเสียงต่อไปจะเร็วและถี่ขึ้นอีก 5 - 6 ครั้ง เป็นนกประจำถิ่น พบบ่อยมากตามทุ่งหญ้าและป่าละเมาะทั่วไป นิศัยโดยทั่วไปเช่นเดียวกับนกกะปูดใหญ่ (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 116) ชอบอาศัยอยู่ตามป่าหญ้าสูง ๆ มากกว่าตามพุ่มไม้รก ๆ พบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 71)

วงศ์นกกระเต็น KINGFISHERS : Family Alcedinidae

นกกระเต็นน้อยธรรมดา Common Kingfisher

Alcedo atthis

นกกระเต็นน้อยธรรมดาตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ ส่วนบนของตัวมีสีเขียวแกมฟ้า บนหัวจนถึงท้ายทอยมีสีน้ำตาลเข้ม เป็นลายขวางตลอด ปากยาวจากโคนปากมีลายแถบสีน้ำตาล ผ่านตาไปจนถึงขนคิ้ว พบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทช์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 67) พบมากที่สุดตามแหล่งน้ำหรือบ่อน้ำทั่วไป (วิรุทธิ์ เลาหะจินดา. 2528 : 134) ชอบเกาะอยู่นิ่ง ๆ ตามกิ่งไม้ริมน้ำ เพื่อคอยจับปลาตัวเล็ก ๆ โดยจะพุ่งตัวลงไปใช้ปากจับเหยื่อในน้ำอย่างรวดเร็ว และคาบขึ้นไปเกาะแล้วจึงค่อยกิน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 167) เวลาบินบินได้รวดเร็วเรียกไปกับเสียงน้ำพร้อมกับส่งเสียงร้อง “วิด วิด วิด” นกกระเต็นน้อยธรรมดาสามารถเรียกชื่ออื่น ๆ ได้อีกหลายชื่อ เช่น กระเต็นน้อย กระเต็นฉิว กระติงปลิง (จารุจินต์ นภีตะภักฎ. 2537 : 8)

นกกระเต็นใหญ่ธรรมดา Stork-billed Kingfisher

Halcyon capensis

นกกระเต็นใหญ่ธรรมดาคือนกที่มีขนาดใหญ่ ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกัน แต่ตัวเมียจะมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้เล็กน้อย ปากหนาและใหญ่มากมีสีแดงปลายแหลม ปากบนยื่นยาวกว่าปากล่างประมาณ 0.5 เซนติเมตร สามารถพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทช์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 68)

นกกระเต็นอกขาว White-throated Kingfisher

Halcyon smyrnensis

นกกระเต็นอกขาวมีลำตัวป้อม หัวใหญ่ คอและหางสั้น ขาค้นและมีเท้าเล็กไม่แข็งแรง ปากยาวแหลมสีแดงสด หัว หลังและท้องมีสีน้ำตาลแดงเข้มติดกับคอและอกมีสีขาว ปีก หางและขนคลุมลำตัวเป็นสีฟ้าอมเขียวสดใส ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 158) บินเร็ว บินตรงและแข็งแรง ขณะบินมักส่งเสียงร้องด้วย (พิไล พูลสวัสดิ์. 2532 : 54) พบบ่อยมากตามแหล่งน้ำทั่วไป ในฤดูร้อนที่น้ำลดและปลามีจำนวนน้อย จะย้ายไปหากินในป่า (วิรุทธิ์ เลาหะจินดา. 2528 : 135) เป็นนกประจำถิ่นทั่วทุกภาค (วิทช์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 68)

นกกระเด็นหัวดำ Black – capped Kingfisher

Halcyon pileata

นกกระเด็นหัวดำตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ บนหัวและข้าง ๆ แก้มตลอดจนถึงท้ายทอยมีสีดำ โคนปีกและปลายปีกมีสีดำ คางมีสีขาว รอบคอมีสีขาว หลังปีกตลอดไปจนถึงหางมีสีน้ำเงินสด หน้าอกมีสีน้ำตาลอ่อนและมีสีเข้มขึ้นทางด้านใต้ท้อง ปากใหญ่และมีสีแดงสด สามารถพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 68) เป็นนกอพยพ พบเฉพาะในฤดูหนาว มีการย้ายแหล่งหากินเข้าไปอยู่ในป่าในฤดูร้อน เนื่องจากสามารถพบได้ในป่าในช่วงฤดูร้อนด้วย (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2528 : 135)

วงศ์นกจาบคา BEE – EATERS : Family *Meropidae*

นกจาบคาหัวสีส้ม Chestnut – headed Bee – eater

Merops leschenaulti

นกจาบคาหัวสีส้มตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ หลังส่วนบนมีสีน้ำตาลแกมแดง คอและคางมีสีเหลืองอ่อน ระหว่างคอมีสีฟ้าอ่อน ขนด้านบนของตัวและบนปีกมีสีเขียวแก่ ส่วนล่างของตัวมีสีเขียวอ่อน มีแถบสีดำจากโคนปากผ่านตามายังข้าง ๆ คอ สามารถพบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 98) พบบ่อยมากที่สุดตามทุ่งโล่งและป่าโปร่ง (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2528 : 138) มักเกาะเด่นอยู่ตามกิ่งไม้ เมื่อพบแมลงบินผ่านมักจะอดร่อนไปจับกลางอากาศอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องกระพือปีกเลย เวลาบินเห็นสะโพกแดงและโคนหางด้านบนเป็นสีฟ้าอ่อน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2536 : 193)

นกจาบคาหัวเขียว Blue – tailed Bee – eater

Merops philippinus

นกจาบคาหัวเขียวตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ ปากยาวเรียวโค้งและมีสีดำ ขนด้านบนของตัวมีสีเขียว บนกระหม่อมมีสีเขียว บนสะโพกและหางมีสีฟ้า และหางคู่บนซึ่งมีสีฟ้าจะยาวเลขคู่อื่น ๆ ออกไป โคนปากมีสีดำลากผ่านตาเลยไปข้าง ๆ หัว ใต้คอมีสีน้ำตาลแกมแดง พบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 98) พบบ่อยมากตามพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำ (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2528 : 138)

วงศ์นกแอ่นบินเร็ว SWIFTS : Family *Apodidae*

นกแอ่นบ้าน House Swift

Apus affinis

นกแอ่นบ้านมีขนปกคลุมสีน้ำตาลเข้มจนเกือบดำ และไม่มีสีขาวยุติใด ๆ เวลาบินเห็นตะโพกสีขาว พบทั่วไป ทำรังโดยใช้ดอกไม้ผสมกับโคลนและน้ำลายติดไว้ตามที่ก่อสร้าง (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 127)

วงศ์นกนางแอ่น SWALLOWS : Family *Hirundinidae*

นกนางแอ่นบ้าน Barn Swallow

Hirundo rustica

นกนางแอ่นบ้านสามารถเรียกชื่อสามัญได้อีกชื่อหนึ่งว่า House Swift ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ หน้าผากและคอมีสีน้ำตาล และที่หน้าอกมีแถบสีดำขวางตลอดด้านบนของตัวและขนคลุมโคนปีกมีสีเหลืองอมม่วงและน้ำเงิน ปลายปีกและหางมีสีดำเหลือบเขียว ทางด้านล่างของตัวมีสีครีมอ่อน ๆ อกน้ำตาลเล็กน้อย ขนหางด้านบนสุดขนยาวยื่นออกไปเป็นเส้นเดี่ยว ๆ ปากเล็กมาก ขาสั้น จะย้ายถิ่นเข้ามาหากินเฉพาะในฤดูหนาว มีอยู่ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 111) เป็นนกที่มีการบินย้ายถิ่นเป็นระยะทางไกล (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 170 - 171) ชอบบินร่อนจวัดเจวียนเพื่อจับแมลงในอากาศกินอยู่ตลอดเวลา (รุ่งโรจน์ จุกมจกล. 2536 : 145)

วงศ์นกเค้าดินและนกเค้าลม PIPITS and WAGTAILS : Family *Motacillidae*

นกเค้าดินทุ่ง Richard's Pipit

Anthus novaeseelandiae

นกเค้าดินทุ่งมีขนปกคลุมตัวด้านหลังสีน้ำตาลอ่อน ด้านท้องสีจางกว่า มีหางสีน้ำตาลเข้ม ขาวเป็นลายบนหลังและที่หน้าอก มีเล็บเท้ายาวมาก เวลาบินจะเห็นแถบสีขาวที่ขนหางด้านบนชัดเจน ไม่เกาะบนต้นไม้ แต่จะเดินหากินในทุ่งหญ้าโล่ง เป็นนกประจำถิ่น (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 218)

นกเค้าดินเหลือง Yellow Wagtail

Motacilla flava

นกเค้าดินเหลืองตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ ขนด้านบนของตัวเป็นสีเขียวมะกอกเป็นสีเข้ม มีแถบสีขาวหรือสีเหลืองเป็นลวดเหนือคอ ด้านใต้ท้องมีสีเหลือง พบได้ทั่วไปทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 102) เป็นนกอพยพย้ายถิ่นเข้ามาหากินในฤดูหนาว พบตามทุ่งโล่ง (วีรยุทธ เล่าหะจินดา. 2528 : 218)

วงศ์นกแซงแซว DRONGOS : Family *Dicruridae*

นกแซงแซวหางปลา Black Drongo

Dicrurus macrocercus

นกแซงแซวหางปลามีลำตัวเพรียว ขนปกคลุมตัวสีดำ หางยาว ขอบท้ายของหางหักเล็กน้อยปากสีดำขนาดใหญ่ เป็นทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพย้ายถิ่น พบบ่อยแต่จะพบมากที่สุดใฤดูหนาว เพราะประชากรส่วนใหญ่เป็นนกอพยพย้ายถิ่น (วีรยุทธ เล่าหะจินดา. 2528 : 175) ในภาคใต้จะมีการอพยพเข้ามาในฤดูหนาว (Lekagul. 1991 : 263) ส่วนตั้งแต่เหนือจังหวัดชุมพรขึ้นไปทั่วทุกภาค จัดเป็นนกประจำถิ่น (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 101) ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกัน บางครั้งอาจพบหากินอยู่ร่วมกับฝูงวัวควาย เพื่อคอยดักจับแมลงที่ตกใจกระโดดหรือบินขึ้นมา ขณะที่วัวควายกินหญ้าเป็นอาหาร (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 157)

วงศ์กา CROWS, JAYS and MAGPIES : Family *Corvidae*

อีกา Large-billed Crow

Corvus macrorhynchos

อีกาตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน คือ มีขนสีดำทั้งตัว ปากหนาและค่อนข้างยาวมีสีดำ ร้องเสียงดัง “กา กา” พบได้ทุกภาค (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 145) สามารถบินได้ตรงและแข็งแรง และโยกปีกเป็นจังหวะสม่ำเสมอ สามารถปรับตัวเข้ากับคนได้ดี มีความเฉลียวฉลาดจดจำการกระทำของคนได้แม่นยำ (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536 : 147)

วงศ์นกกระจ๊อยและนกกระจิด OLD WORLD WARBLERS

: Family *Sylviidae*

นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น Great Reed – Warbler

Acrocephalus arundinaceus

นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่นตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะเหมือนกัน แต่ตัวเมียจะมีขนาดใหญ่กว่า ขนบนหลังมีสีน้ำตาล มีลิ้นสีเหลืองซีด ๆ ตรงบริเวณคางและโคนปากมีสีหม่น ๆ ด้านล่างมีสีเหลือง อกน้ำตาลอ่อนมากจนเกือบจะเป็นสีขาว สีข้างมีสีน้ำตาลอ่อน จะอพยพเข้ามาหากินเฉพาะในฤดูหนาวเท่านั้น (วิทช์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 124)

นกกระจิบธรรมดา Common Tailorbird

Orthotomus sutorius

นกกระจิบธรรมดามีขนปกคลุมตัวสีเขียวปนเหลือง ด้านท้องสีจางจนเกือบขาว ขนหางยาวโดยเฉพาะขนหางตรงกลางจะยาวกว่าขนหางด้านอื่น หน้าผากสีน้ำตาลแดง มีทางสีขาวยาวเหนือตา (วีรยุทธ เล่าหะจินดา, 2528 : 211) อาจเรียกชื่อสามัญได้อีกชื่อหนึ่งว่า Long – tailed Tailorbird สามารถพบได้ทั่วไปทุกภาคตัวผู้และตัวเมียเหมือนกัน (วิทช์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 64) ไม่มีตัวไหนสวยกว่าตัวไหน จึงทำให้รักใคร่สามัคคีกันและมีความซื่อสัตย์ไม่อวดดีซึ่งกันและกัน (บุญส่ง เลขะกุล, 2537 ก : 115 - 116) เวลาเกาะบนกิ่งไม้ หางของมันจะกระดกขึ้นไปจนตั้งฉากกับหลัง ร้องดัง “ตี๊ด ตี๊ด ตี๊ด” (บุญส่ง เลขะกุล, 2537 ข : 301 - 306)

วงศ์นกเขน นกกางเขนและนกดินคอง THRUSHES : Family *Turdidae*

นกกางเขนบ้าน Oriental Magpie – Robin (Magpie Robin)

Copsychus saularis

นกกางเขนบ้านมีขนบนหัว ด้านหลัง ปีกและหางตรงกลางสีดำ ด้านท้องสีขาว ปีกมีแถบสีขาวและขนหางด้านนอกสีขาว (วีรยุทธ เล่าหะจินดา, 2528 : 203) ตัวผู้และตัวเมียคล้ายกัน แต่ตัวเมียสีจางกว่าตัวผู้ (วิทช์ เทียงบูรณธรรม, 2532 : 76) จากการที่ตัวผู้สวยกว่าตัวเมื่อนี้เอง ทำให้ตัวผู้ไม่ชอบทำงาน ตัวเมียจึงต้องทำงานมากกว่า ทั้งการทำรัง กกไข่และหาเหยื่อมาป้อนลูก (บุญส่ง เลขะกุล, 2537 ก : 116 - 117) ปรับตัวเข้ากับคนได้ดี มักพบกระโดดคู่ๆ เขี่ยหาแมลงอยู่ตามพื้นดิน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2536 : 146)

วงศ์นกอีแพรด FANTAILS : Family Rhipiduridae

นกอีแพรดแถบอกดำ Pied Fantail

Rhipidura javanica

นกอีแพรดแถบอกดำตัวผู้และตัวเมียเหมือนกัน คือ มีขนด้านบนของตัวสีเทาอมน้ำตาล หัวมีสีดำ คิ้วและปลายหางมีสีขาว ด้านล่างของลำตัวสีขาวและมีแถบสีดำเป็นแถบขวางอยู่ที่หน้าอก (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 146)

วงศ์นกอีเสือ SHRIKES : Family Laniidae

นกอีเสือน้ำตาล Brown Shrike

Lanius cristatus

นกอีเสือน้ำตาลมีขนปกคลุมตัวด้านหลังสีน้ำตาล ด้านท้องมีสีจางกว่า มีหางสีดำลากผ่านตา เหนือหางสีดำขึ้นไปเป็นทางสีขาวยาวเป็นคิ้ว จงอปากขนาดใหญ่สีดำ หัวโต เป็นนกอพยพย้ายถิ่นเข้ามาในฤดูหนาว พบเกาะตามที่เด่นหรือสายไฟฟ้าเพียงลำพังตัวเดียว (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 224)

วงศ์นกเอี้ยงและนกกิ้งโครง STARLINGS, MYNAS : Family Sturnidae

นกเอี้ยงสาริกา Common Myna

Acridotheres tristis

นกเอี้ยงสาริกาตัวผู้และตัวเมียเหมือนกัน คือ ขนด้านบน หน้าอกและท้องมีสีน้ำตาล ปากและเนื้อบริเวณคามีสีเหลือง หัวและคอมีสีดำ ตรงกลางท้องมีสีอ่อนลงจนเกือบเป็นสีขาว ปีกมีสีน้ำตาล บางส่วนมีสีดำและมีสีขาวแซมเล็กน้อย (วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 148) เป็นนกประจำถิ่นมีทั่วไปทุกภาค (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528 : 227) สามารถปรับตัวเข้ากับคนได้ดี ไม่ค่อยตื่นกลัว ทั้งยังสามารถกินอาหารได้ทุกชนิดที่เป็นเศษอาหารของคน (รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536

: 151)

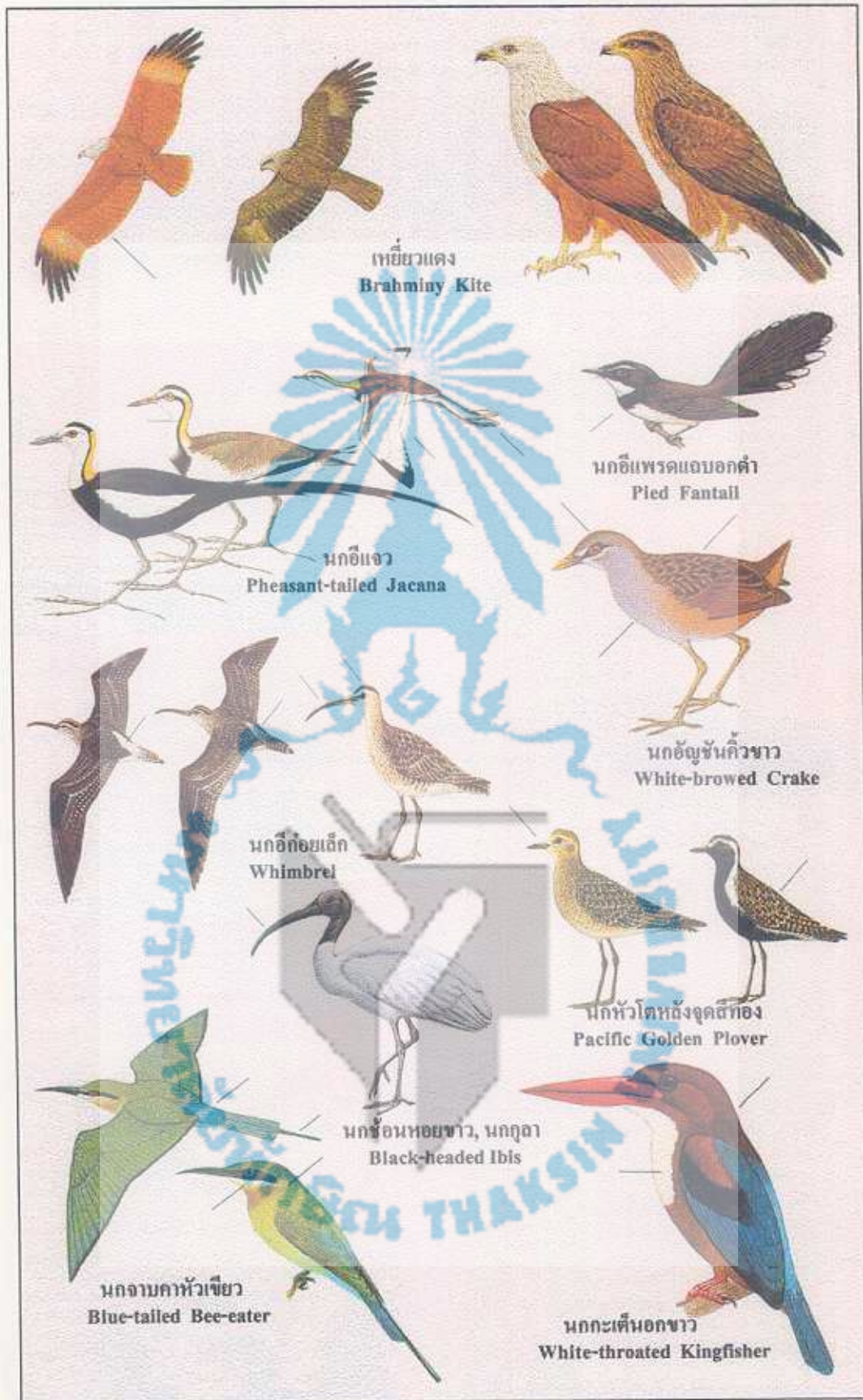
วงศ์นกกระตีด MUNIAS : Family *Estriididae*

นกกระตีดขี้หมู Scaly – breasted Munia

Lonchura punctulata

นกกระตีดขี้หมูอาจเรียกชื่อสามัญได้อีกชื่อหนึ่งว่า Spotted Munia (วิทช์ เทียงบูรณธรรม. 2532 : 47) มีขนบนหัว หลัง ปีกและหางสีน้ำตาล หน้าอกและท้องสีขาว มีลายสีน้ำตาลเข้มคล้ายเกล็ดปลากระจายอยู่ที่ด้านท้อง พบบ่อยมากในทุ่งหญ้าและนาข้าว (วิรุฑูร์ เลาหะจินดา. 2528 : 245)

เหยี่ยวแดง
Brahminy Kite

นกอีแพรดแถบอกดำ
Pied Fantail

นกอีแจว
Pheasant-tailed Jacana

นกอีณุ่นก้นขาว
White-browed Crake

นกอีถ้อยเล็ก
Whimbrel

นกหัวโตหลังจุดสีทอง
Pacific Golden Plover

นกช้อนหนอยขาว, นกกุลา
Black-headed Ibis

นกจามคางหัวเขียว
Blue-tailed Bee-eater

นกกระเต็นอกขาว
White-throated Kingfisher

ภาพ 3 รูปร่างลักษณะของนกชนิดต่าง ๆ (Lekagul Boonsong and Phillip D. Round. 1991.)

บทที่ 3 วิธีการศึกษา

จากการสำรวจชนิดและจำนวนของนกน้ำที่ทะเลน้อย ในช่วงเดือน มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2541 รวมเป็นเวลา 4 เดือนนั้น จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องก่อน แล้วจึงศึกษาสภาพพื้นที่เบื้องต้นจากแผนที่และจากการออกสำรวจภาคสนาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการสำรวจและการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

การกำหนดเส้นทางและเส้นทางที่ออกสำรวจ

การสำรวจในครั้งนี้ใช้วิธี Roadside Counts โดยการนั่งเรือหางยาว ที่แล่นด้วยความเร็วไม่เกิน 15 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การสำรวจจะไปตามเส้นทางที่ได้รับอนุญาตจากเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยแล้วเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบหรือรบกวนการดำรงชีวิตของนกน้ำและไม่ทำความเสียหายต่อระบบนิเวศของพื้นที่

ดังนั้นเพื่อที่จะให้การสำรวจเป็นไปอย่างทั่วถึงและรัดกุม จึงได้แบ่งการสำรวจออกเป็น 3 เส้นทาง คือ

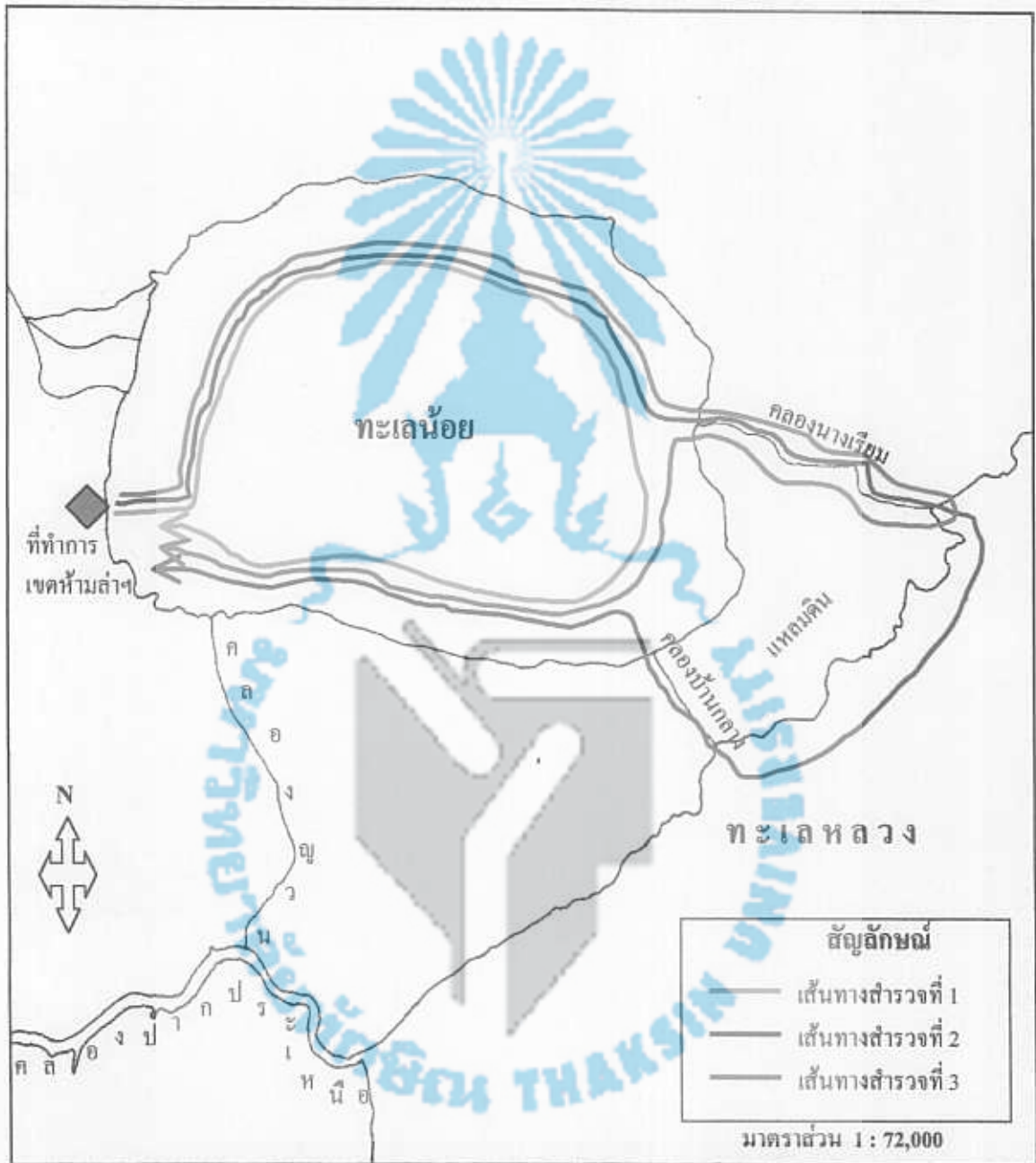
เส้นทางที่ 1 สำรวจในช่วงบ่ายตั้งแต่เวลา 15.00 น. เป็นต้นไป ตามเส้นทางรอบทะเลน้อย

โดยการนั่งเรือสำรวจไปในทิศทางตามเข็มนาฬิกา มุ่งหน้าไปทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศใต้ และกลับสู่ที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของทะเลน้อย ตามลำดับ

เนื่องจากในช่วงบ่ายมีคลื่นลมแรงกว่าในช่วงเช้ามืด เรือจึงไม่สามารถออกสู่ทะเลหลวงได้ จึงทำการสำรวจได้เฉพาะภายในรอบทะเลน้อยเท่านั้น

เส้นทางที่ 2 สำรวจในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 8.00 น. เป็นต้นไป ตามเส้นทางทะเลน้อย - คลองนางริ้ว - ริมฝั่งแหลมดินด้านทะเลหลวง - คลองบ้านกลาง - ทะเลน้อย

โดยเมื่อนั่งเรือสำรวจไปจนถึงศาลานางริ้ว ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของทะเลน้อยแล้วก็แล่นเรือไปตามคลองนางริ้วออกสู่ทะเลหลวง จากนั้นจึงแล่นเรือสำรวจไปเรื่อย ๆ ตามริมฝั่ง

ภาพ 4 แผนที่แสดงเส้นทางการศึกษา (กรมแผนที่ทหาร. 2516 : ชุด L7017 ระวัง 5024 III,IV)

แหลมดิน ซึ่งกั้นอยู่ระหว่างทะเลน้อยกับทะเลหลวง แล้วกลับเข้าสู่ทะเลน้อยอีกครั้งหนึ่งทางคลองบ้านกลาง ตำรวจต่อไปทางค้ำพิศได้และสิ้นสุดที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

เส้นทางที่ 3 ตำรวจในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 8.00 น. เป็นค้ำไป ตามเส้นทางทะเลน้อย - คลองนางเรียม - ทะเลน้อย

การสำรวจในเส้นทางที่ 3 ที่สืบเนื่องมาจากเส้นทางที่ 2 ในกรณีที่เมื่อเล่นเรือไปจนถึงปากคลองนางเรียมด้านทะเลหลวงแล้ว ไม่สามารถออกสู่ทะเลหลวงได้เนื่องจากมีคลื่นลมแรง ก็จะเล่นเรือกลับทางเดิม เพื่อสำรวจในส่วนของทะเลน้อยที่เหลือต่อไป

เพื่อให้ครอบคลุมช่วงเวลาที่ทำการศึกษา จึงกำหนดให้ในวันหนึ่ง ๆ สามารถสำรวจได้แบบเดียวเท่านั้น ซึ่งจะเป็นแบบใดขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศในวันนั้น ๆ

ในการออกสำรวจทุกครั้ง เพื่อให้เส้นทางสำรวจวนครบหนึ่งรอบเหมือนกัน จึงกำหนดให้พระตำหนักทะเลน้อย ซึ่งเป็นอาคารของทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ตั้งอยู่ห่างจากฝั่งมากที่สุดเป็นจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการสำรวจ ดังนั้นชนิดและจำนวนของนกที่สำรวจได้ในแต่ละครั้ง จึงไม่นับรวมถึงนกที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อันประกอบด้วยอาคารสำนักงานและอาคารที่พักต่าง ๆ ที่ปลูกสร้างอยู่ในน้ำจำนวน 16 หลัง ซึ่งอาคารทุกหลังปลูกสร้างอยู่ในน้ำและมีสะพานเป็นทางเดินเชื่อมถึงกันได้ตลอด จึงทำให้สามารถเดินชมนกและพืชน้ำต่าง ๆ เช่น บัวสาย ผักตบชวา จอก แหน สาหร่ายและอื่น ๆ ได้อย่างใกล้ชิด

แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้ได้ทราบถึงสถานการณ์ของนกชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ด้วย จึงได้บันทึกชนิดและจำนวนของนกที่สำรวจได้ในบริเวณนี้ไว้ด้วยพอสังเขป (เส้นทางที่ 4)

การนับและบันทึกชนิดและจำนวนนก

ในการสำรวจครั้งนี้จะบันทึกชนิดของนกที่เห็นตามลำดับก่อนหลังไปเรื่อย ๆ ตลอดเส้นทาง โดยอาศัยการมองด้วยตาเปล่าร่วมกับการใช้กล้องส่องทางไกลขนาด 10 x 50 ในรัศมี 100 เมตร

ส่วนการบันทึกจำนวนของนกแต่ละชนิดนั้น ถ้ามีการบันทึกชนิดและจำนวนที่พบในครั้งแรกไว้แล้ว ก็ให้นำจำนวนของนกชนิดนั้นที่นับได้ในครั้งหลังมาเขียนเพิ่มเติมต่อไปเรื่อย ๆ เช่น เมื่อเริ่มสำรวจ พบนกได้ตามลำดับดังนี้ คือ นกอีโก้ 4 ตัว นกฟริก 1 ตัว นกแซงแซวหางปลา 2 ตัว นกฟริก 2 ตัว นกอีโก้ 5 ตัว ก็จะบันทึกผลดังนี้

นกอีโก้ง	4,5
นกพริก	1,2
นกแซงแซวหางปลา	2

หลังจากการสำรวจแต่ละครั้งสิ้นสุดลง ก็ให้นำจำนวนนกที่เป็นชนิดเดียวกันมารวมกัน ก็จะได้จำนวนของนกชนิดนั้นทั้งหมดที่สำรวจได้จากการออกเก็บข้อมูลในครั้งนั้น ๆ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้สำรวจชนิดและจำนวนของนกที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นน้ำทะเลน้อย ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร สองฝั่งคลองนางเรียมและคลองบ้านกลาง และบริเวณริมฝั่งแหลมดินด้านที่ติดกับทะเลหลวง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ถือว่านกทุกชนิดที่สำรวจได้จัดเป็นนกน้ำทั้งสิ้น เนื่องจากสามารถพบได้ในบริเวณพื้นน้ำหรือบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับคำจำกัดความของคำว่า นกน้ำ ที่ได้ให้ไว้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ว่า “ นกน้ำ หมายถึง นกที่มีการดำรงชีวิตเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ ”

การสำรวจใช้เวลาทั้งสิ้น 17 วัน คือ ระหว่างวันที่ 3 มกราคม – 26 เมษายน พ.ศ. 2541 ตาม 3 เส้นทางหลัก ซึ่งจำนวนรวมของชนิดและจำนวนนกที่สำรวจพบ ได้แสดงไว้ในตาราง 1 พร้อมทั้งได้แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับจำนวนของนกแต่ละชนิดที่พบได้ในแต่ละครั้ง ไว้ในตาราง 2 ส่วนชนิดและจำนวนนกที่สำรวจได้ในเส้นทางที่ 4 แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตาราง 1 แสดงวันเวลาและเส้นทางสำรวจ รวมทั้งจำนวนชนิด
และจำนวนของนกทั้งหมดที่พบในแต่ละครั้ง

ครั้งที่ ^a	วัน เวลา และเส้นทางสำรวจ	จำนวนชนิด	จำนวนตัว
	เส้นทางที่ 1 เวลา 15.00 – 17.00 น. ตามเส้นทางรอบทะเลน้อย		
1	วันเสาร์ที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2541	25	1,131
3	วันเสาร์ที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2541	28	2,580
5	วันเสาร์ที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541	21	3,265
7	วันเสาร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541	28	2,442
9	วันเสาร์ที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2541	23	4,209
11	วันพุธที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2541	25	1,231
13	วันศุกร์ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2541	27	831
15	วันเสาร์ที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2541	28	944
	รวมทั้งสิ้น	38	16,633
	เส้นทางที่ 2 เวลา 8.00 – 10.30 น. ตามเส้นทางทะเลน้อย – คลองนางเรียม – ริมฝั่งแหลมดินด้านทะเลหลวง – คลองบ้านกลาง – ทะเลน้อย		
2	วันอาทิตย์ที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2541	33	2,749
6	วันอาทิตย์ที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2541	32	1,396
10	วันอาทิตย์ที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541	37	1,354
12	วันพฤหัสบดีที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2541	39	1,175
16	วันศุกร์ที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2541	38	1,030
	รวมทั้งสิ้น	57	7,704
	เส้นทางที่ 3 เวลา 8.00 – 10.00 น. ตามเส้นทางทะเลน้อย – คลองนางเรียม – ทะเลน้อย		
4	วันอาทิตย์ที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541	34	1,389
8	วันอาทิตย์ที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2541	34	7,710
14	วันเสาร์ที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2541	36	11,730
	รวมทั้งสิ้น	50	20,829
	เส้นทางที่ 4 เวลา 7.30 – 8.15 น. บริเวณที่ทำกรเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย		
17	วันเสาร์ที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541	21	181

ตาราง 2 แสดงชื่อและจำนวนชนิดต่าง ๆ ที่สำรวจพบเรียงตามลำดับครั้งของการสำรวจ

ที่	ชื่อ	จำนวนและครั้งที่พบ (ตัว)																รวม
		1 ¹	2 ²	3 ¹	4 ³	5 ¹	6 ²	7 ¹	8 ³	9 ¹	10 ²	11 ¹	12 ²	13 ¹	14 ³	15 ¹	16 ²	
1	นกเป็ดน้ำตึก	14	359	62	34	-	22	22	16	6	4	5	7	3	-	5	17	576
2	นกนางนวล	61	138	73	96	87	118	105	125	125	102	74	62	99	117	101	102	1,585
3	นกกะสาบวล	-	15	-	2	-	47	-	12	-	28	-	31	-	-	-	3	138
4	นกกะสาตง	12	11	16	36	10	37	27	21	32	31	14	18	11	14	12	13	315
5	นกกางกรอกพันธุจีน	13	54	21	76	50	85	67	71	45	10	48	75	33	52	21	50	771
6	นกกางกรวย	5	5	9	66	2	-	4	27	5	7	2	16	39	237	6	9	439
7	นกกางทะเล	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8	นกกางโหนดใหญ่	-	-	-	-	-	10	11	1	-	14	-	66	-	6	-	15	123
9	นกกางโหนดน้อย	11	30	38	24	37	23	27	21	36	19	25	47	29	49	15	14	445
10	นกกางเป็ด	-	-	-	48	1	13	5	-	2	22	1	40	1	4	5	32	174
11	นกกางดำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	6
12	นกกางไฟหัวดำ	-	1	-	2	-	9	8	3	5	23	4	6	4	5	15	36	121
13	นกกางไฟธรรมดา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
14	นกช้อนทองขาว	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	21*
15	เป็ดลาย	-	-	1,000	-	-	-	-	-	500	-	-	-	-	-	-	-	1,500
16	เป็ดหัวแค	804	1,452	571	345	672	391	721	381	723	328	479	163	158	80	221	256	7,745
17	เป็ดแดง	52	517	63	8	1,023	30	568	1,155	2,105	259	61	95	109	10,264*	8	101	16,418
18	เหยี่ยวขาว	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
19	เหยี่ยวแดง	2	3	4	5	-	1	2	8	3	3	8	5	5	2	6	8	65
20	เหยี่ยวทุ่ง	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
21	นกอัญชันตัวขาว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4
22	นกกวัก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	2	5
23	นกลีลา	9	15	46	10	27	49	68	30	44	55	54	42	27	23	60	42	601
24	นกลีโล้ง	80	30	160	286	217	61	323	407	212	105	284	208	74	587	349	153	3,536

ตาราง 2 (ต่อ) แสดงชื่อและจำนวนชนิดต่างๆ ที่สำรวจพบเรียงตามลำดับครั้งของการสำรวจ

ที่	ชื่อ	จำนวนและครั้งที่พบ (ตัว)																รวม
		1 ¹	2 ²	3 ¹	4 ³	5 ¹	6 ²	7 ¹	8 ²	9 ¹	10 ²	11 ¹	12 ²	13 ¹	14 ³	15 ¹	16 ²	
63	นกยี่เสือตีนขาว	1	5	2	-	1	2	-	-	-	3	-	8	1	1	2	-	28
64	นกเข็ญงศาวิกา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
65	นกเอี้ยงควาย	-	1	-	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6
66	นกกระตักจัญ	-	-	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	6
	รวมจำนวนนก	1,131	2,749	2,580	1,389	3,265	1,396	2,442	7,710	4,209	1,354	1,231	1,175	831	11,730	944	1,030	45,166
	รวมจำนวนชนิด	25	33	28	34	21	32	28	34	23	37	25	39	27	36	28	38	38

หมายเหตุ

- 1 = การสำรวจในเส้นทางที่ 1
- 2 = การสำรวจในเส้นทางที่ 2
- 3 = การสำรวจในเส้นทางที่ 3
- * = มีการประมาณการร่วมด้วย

ตาราง 3 แสดงชนิดและจำนวนนกที่สำรวจได้ในเส้นทางที่ 4

ที่	ชื่อ	จำนวน (ตัว)	หมายเหตุ	
1	นกยางเป็ย	23		
2	นกอีโก้ง	31	เป็นลูกนก 3 ตัว	
3	นกพริก	3		
4	นกเอี้ยงสาริกา	8		
5	นกกระจอกบ้าน	2		
6	นกแซงแซวหางปลา	7		
7	นกอีดำ	5		
8	นกอีแจว	3		
9	นกยางควาย	11		
10	นกอีเสือสีน้ำตาล	3		
11	นกแอ่นบ้าน	9		
12	นกกระสาแดง	5		กำลังบิน
13	นกนางนวลแถบดำปีกขาว	44		อยู่ในกรงอนุบาล
14	นกทอผ้าเล็ก	6		
15	นกช่างกรอกฟันรูจีน	4		
16	นกกะเต็นน้อยธรรมดา	2		
17	นกช่างไฟหัวดำ	1		
18	นกคาบคาหัวเขียว	3		
19	นกกาบบัว	2		
20	นกแขวก	2		
21	เป็ดแดง	7		
	รวมชนิดนก	21		
	รวมจำนวนนก	181		

ภาพ 5 นกนางนวลแกลบชนิดต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมฝูงเดียวกัน (บน) เช่น นกนางนวลแกลบเด็ก *Sterna albifrons* (ซ้าย) นกนางนวลแกลบเคราขาว *Chlidonias hybridus* (ขวา)

ภาพ 6 นกพริก *Metopidius indicus* (ซ้าย) เป็นนกอีกชนิดหนึ่งต่างจากนกอีโก้ *Porphyrio porphyrio* (ขวา) แต่ชาวบ้านบริเวณทะเลน้อยเรียกนกอีโก้ว่านกพริก จึงทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย

การจัดกลุ่มนกที่พบ

จากการสำรวจทั้ง 3 เส้นทางดังกล่าว สามารถพบนกได้ทั้งหมด 45,166 ตัว จำนวน 66 ชนิด ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ 2 แบบ คือ

1. การจัดกลุ่มนกตามจำนวนที่พบ

สามารถแบ่งนกทั้ง 66 ชนิด ออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 นกที่พบจำนวนมาก (Dominant Species) คือ นกที่พบจำนวนมากกว่า 1,000 ตัว มี 10 ชนิด ได้แก่ เป็ดแดง เป็ดคับแค นกแอ่นบ้าน กลุ่มนกนางนวลแกลบ (นกนางนวลแกลบดำปีกขาว นกนางนวลแกลบเล็ก นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำและนกนางนวลแกลบเคราขาว) นกอีโก้ง นกกาแม่น้ำเล็กและเป็ดลาย
- 1.2 นกที่พบจำนวนปานกลาง คือ นกที่พบจำนวน 100 – 1,000 ตัว มี 14 ชนิด ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน นกแซงแซวหางปลา นกอีล้ำ นกเป็ดผีเล็ก นกนางแอ่นบ้าน นกยางโทนน้อย นกยางควาย นกกระสาแดง นกยางเปีย นกพริก นกกระสานวล นกตีนเทียน นกยางโทนใหญ่และนกยางไฟหัวดำ
- 1.3 นกที่พบจำนวนน้อย คือ นกที่พบจำนวนตั้งแต่ 10 – 99 ตัว มี 16 ชนิด ได้แก่ นกอีแจว เขี้ยวแดง นกหัวโตหลังจุดสีทอง นกจาบคาหัวเขียว นกกะเด้นอกขาว อีกา นกกะเด้น้อยธรรมดา นกอีเสือสีน้ำตาล นกแอ่นทุ่งเล็ก นกช้อนหอยขาว นกหัวโตเล็กขาเหลือง นกกะเด้นหัวดำ นกเค้าดิน นกนางนวลธรรมดา นกกระเดแต้แว๊ด และนกกระปูดเล็ก
- 1.4 นกที่พบจำนวนน้อยมาก คือ นกที่พบจำนวนน้อยกว่า 10 ตัว มี 26 ชนิด ได้แก่ นกพิราบป่า นกเขาใหญ่ นกกระปูดใหญ่ นกยางดำ นกเอี้ยงควาย นกกระดัดขี้หนู นกกวัก นกจาบคาหัวสีส้ม นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น เขี้ยวขาว นกอัญชันลิ้นขาว นกชายเลนน้ำจืด นกเค้าลมเหลือง นกนางเขนบ้าน นกอีแพรดแถบอกดำ นกยางทะเล เขี้ยวทุ่ง นกแอ่นทุ่งใหญ่ นกปล้ำคอสีม่วง นกเค้าดินทุ่ง นกเอี้ยงสาริกา นกยางไฟธรรมดา นกคูท นกอีถ้อยเล็ก นกกะเด้นใหญ่ธรรมดาและนกกระจิบธรรมดา

นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยต่อครั้งได้ด้วย ซึ่งผลที่ได้จากการจัดกลุ่มและการคำนวณ รวมทั้งจำนวนนกที่พบได้สูงสุดที่พบได้ต่อครั้ง ได้แสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงการจัดกลุ่มนวกตามจำนวนที่พบ

ที่	ชื่อนก	จำนวนทั้งหมด	ร้อยละ	จำนวนเฉลี่ยต่อครั้ง	จำนวนสูงสุดที่พบ
	ก. มาก (> 1,000 ตัว)				
1	เปิดแดง	16,418	36.350	1026.1	10,264
2	เปิดค้ำแค	7,745	17.148	484.1	1,552
3	นกแอ่นบ้าน	5,005	11.081	312.8	5,000
4	นกนางนวลกลีบคำปีกขาว (50%) นกนางนวลกลีบเล็ก (30%) นกนางนวลกลีบท้ายทอยดำ (15%) นกนางนวลกลีบเคราขาว (5%)	3,614	8.002	225.9	800
5	นกอีโก้ง	3,536	7.830	221.0	587
6	นกกาน้ำเล็ก	1,585	3.509	99.1	138
7	เปิดลาย	1,500	3.321	93.8	1,000
	ข. ปานกลาง (100 – 1,000 ตัว)				
8	นกยางกรอกพันธุจีน	771	1.707	48.2	76
9	นกแซงแซวหางปลา	620	1.373	38.8	94
10	นกอีล้ำ	601	1.331	37.6	60
11	นกเปิดคี่เล็ก	576	1.275	36.0	359
12	นกนางแอ่นบ้าน	567	1.255	35.4	135
13	นกยางโทนน้อย	445	0.985	27.8	49
14	นกยางควาย	439	0.972	27.4	237
15	นกกระสาแดง	315	0.697	19.4	36
16	นกยางเป็ย	174	0.385	10.9	48
17	นกพริก	140	0.310	8.8	38
18	นกกระสานวล	138	0.306	8.6	47
19	นกคินเทียน	138	0.306	8.6	45
20	นกยางโทนใหญ่	123	0.272	7.7	66
21	นกยางไฟหัวดำ	121	0.268	7.6	36
	ค. น้อย (10 – 99 ตัว)				
22	นกอีแจว	86	0.190	5.4	14
23	เหยี่ยวแดง	65	0.144	4.1	8
24	นกหัวโตหลังจุดสีทอง	40	0.089	2.5	16

ตาราง 4 (ต่อ) แสดงการจัดกลุ่มนกตามจำนวนที่พบ

ที่	ชื่อนก	จำนวนทั้งหมด	ร้อยละ	จำนวนเฉลี่ยต่อครั้ง	จำนวนสูงสุดที่พบ
25	นกจาบคาหัวเขียว	40	0.089	2.5	28
26	นกกะเต็นอกขาว	37	0.082	2.3	8
27	อีเกา	36	0.080	2.3	6
28	นกกะเต็น้อยธรรมดา	28	0.063	1.8	7
29	นกอีเสือสีน้ำตาล	28	0.063	1.8	8
30	นกแอ่นทุ่งเล็ก	22	0.050	1.4	13
31	นกช้อนหอยขาว	21	0.047	1.3	18
32	นกหัวโตเล็กขาเหลือง	21	0.047	1.3	12
33	นกกะเต็นหัวดำ	18	0.041	1.1	5
34	นกเด้าดิน	17	0.038	1.1	8
35	นกนางนวลธรรมดา	14	0.031	0.9	14
36	นกกระแตแต้แว๊ด	13	0.029	0.8	4
37	นกกระปูดเล็ก	12	0.027	0.8	5
จ. น้อยมาก (< 10 ตัว)					
38	นกพิราบป่า	9	0.020	0.6	9
39	นกเขาใหญ่	8	0.018	0.5	8
40	นกกระปูดใหญ่	7	0.016	0.4	7
41	นกขางดำ	6	0.013	0.4	6
42	นกเอี้ยงควาย	6	0.013	0.4	6
43	นกกระตีดั้งหมู	6	0.013	0.4	6
44	นกกวัก	5	0.011	0.3	5
45	นกจาบคาหัวสีส้ม	5	0.011	0.3	5
46	นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น	5	0.011	0.3	5
47	เหยี่ยวขาว	4	0.009	0.3	4
48	นกอีลุ้มหัวขาว	4	0.009	0.3	4
49	นกชายเลนน้ำจืด	4	0.009	0.3	4
50	นกเค้าลมเหลือง	4	0.009	0.3	4
51	นกกลางเขนบ้าน	4	0.009	0.3	4
52	นกอินทรีแดงบอการค้า	3	0.007	0.2	3
53	นกขางทะเล	2	0.005	0.1	2

ตาราง 4 (ต่อ) แสดงการจัดกลุ่มนกตามจำนวนที่พบ

ที่	ชื่อนก	จำนวนทั้งหมด	ร้อยละ	จำนวนเฉลี่ยต่อกรัง	จำนวนสูงสุดที่พบ
54	เหยี่ยวทุ่ง	2	0.005	0.1	2
55	นกแอ่นทุ่งใหญ่	2	0.005	0.1	2
56	นกเปล้าคอสีม่วง	2	0.005	0.1	2
57	นกเค้าดินทุ่ง	2	0.005	0.1	2
58	นกเอี้ยงสาริกา	2	0.005	0.1	2
59	นกยางไฟธรรมดา	1	0.002	0.1	1
60	นกคูท	1	0.002	0.1	1
61	นกอีโก้ยเล็ก	1	0.002	0.1	1
62	นกกะเด็นใหญ่ธรรมดา	1	0.002	0.1	1
63	นกระจิบธรรมดา	1	0.002	0.1	1

2. การจัดกลุ่มนกตามวงศ์ (Family)

สามารถจัดหมวดหมู่ของนกทั้ง 66 ชนิดตามวงศ์ได้ 28 วงศ์ ซึ่งได้แสดงจำนวนชนิดของนกแต่ละวงศ์และค่าร้อยละไว้ในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงการจัดกลุ่มนกตามวงศ์ (Family)

ที่	ชื่อวงศ์	จำนวนชนิดทั้งหมด	จำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดทั้งหมด	นกที่สำรวจพบ
1	วงศ์นกเป็ดน้ำ (<i>Podicipedidae</i>)	2	1 ¹	50.00	1.51	นกเป็ดน้ำเล็ก
2	วงศ์นกกาน้ำ (<i>Phalacrocoracidae</i>)	3	1	33.33	1.51	นกกาน้ำเล็ก
3	วงศ์นกยาง (<i>Ardeidae</i>)	19	11	57.89	16.68	นกกระสาขาว นกกระสาแดง นกยางกรอกพันธุ์จีน นกยางขาว นกยางทะเล นกยางไทยใหญ่ นกยางไทยน้อย นกยางเป็ย นกยางดำ นกยางไฟหัวดำ นกยางไฟธรรมดา นกช้อนมเหยงยาว
4	วงศ์นกช้อนหอยและนกปากซ้อน (<i>Threskiornithidae</i>)	6	1	16.67	1.51	นกช้อนมเหยงยาว
5	วงศ์นกเป็ดน้ำ (<i>Anatidae</i>)	19	3	15.79	4.55	เป็ดลาย เป็ดคัมแค เป็ดแดง

ตาราง 5 (ต่อ) แสดงการจัดกลุ่มตามวงศ์ (Family)

ที่	ชื่อวงศ์	จำนวนชนิดทั้งหมด	จำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดทั้งหมด	นกที่สำรวจพบ
6	วงศ์เหยี่ยวและนกอินทรี (<i>Accipitridae</i>)	50	3	6.00	4.55	เหยี่ยวขาว เหยี่ยวแดง เหยี่ยวทุ่ง นกอินทรีอินทรีขาว นกกวัก นกอีดำ นกอีโก้ง นกอีลุ้ม นกอีแจว นกพริก
7	วงศ์นกอีชู้น (<i>Rallidae</i>)	15	5	33.33	7.59	นกกระแตแต้แต้แว๊ด นกหัวโตหลังจุดสีทอง นกหัวโตเล็กขาเหลือง นกอีถ้อยเล็ก นกชายเลนน้ำจืด นกเต่าดิน
8	วงศ์นกพริก (<i>Jacaniidae</i>)	2	2	100.00	3.03	นกกระแตแต้แต้แว๊ด
9	วงศ์นกกระแตแต้แต้แว๊ด (<i>Charadriidae</i>)	12	3	25.00	4.55	นกหัวโตหลังจุดสีทอง นกหัวโตเล็กขาเหลือง นกอีถ้อยเล็ก นกชายเลนน้ำจืด นกเต่าดิน
10	วงศ์นกอีถ้อย นกชายเลนและนกปากซ่อม (<i>Scolopaciidae</i>)	38	3	7.89	4.55	นกอีถ้อยเล็ก นกชายเลนน้ำจืด นกเต่าดิน
11	วงศ์นกเขนทุ่ง (<i>Glaucidae</i>)	2	2	100.00	3.03	นกเขนทุ่งใหญ่ นกเขนทุ่งเล็ก

ตาราง 5 (ต่อ) แสดงการจัดกลุ่มนกตามวงศ์ (Family)

ที่	ชื่อวงศ์	จำนวนชนิดทั้งหมด	จำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดทั้งหมด	นกที่สำรวจพบ
12	วงศ์นกตีนเทียน (<i>Recurvirostridae</i>)	1	1	100.00	1.51	นกตีนเทียน
13	วงศ์นกนางนวล (<i>Laridae</i>)	23	5	21.74	7.59	นกนางนวลธรรมดา นกนางนวลเกลบดำปีกขาว นกนางนวลเกลบเล็ก นกนางนวลเกลบท้ายทอยดำ นกนางนวลเกลบเคราขาว
14	วงศ์นกเขาและนกอุ้มพู่ (<i>Columbidae</i>)	28	3	10.71	4.55	นกเขาสีม่วง นกพิราบป่า นกเขาใหญ่
15	วงศ์นกคูดุ (<i>Cuculidae</i>)	26	2	7.69	3.03	นกระปูดใหญ่ นกระปูดเล็ก
16	วงศ์นกกระเต็น (<i>Alcedinidae</i>)	15	4	26.67	6.06	นกกระเต็นน้อยธรรมดา นกกระเต็นใหญ่ธรรมดา นกกระเต็นอกขาว นกกระเต็นหัวดำ
17	วงศ์นกจามตา (<i>Meropidae</i>)	6	2	33.33	3.03	นกจามตาหัวสีส้ม นกจามตาหัวเขียว
18	วงศ์นกแอ่นบินเร็ว (<i>Apodidae</i>)	12	1	8.33	1.51	นกแอ่นบ้าน
19	วงศ์นกนางแอ่น (<i>Hirundinidae</i>)	11	1	9.09	1.51	นกนางแอ่นบ้าน

ตาราง 5 (ต่อ) แสดงการจัดกลุ่มตามวงศ์ (Family)

ที่	ชื่อวงศ์	จำนวนชนิดทั้งหมด	จำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดที่พบ	ร้อยละของจำนวนชนิดทั้งหมด	นักสำรวจพบ
20	วงศ์นกเค้าดินและนกเค้าลม (Motacillidae)	9	2	22.22	3.03	นกเค้าดินทุ่ง นกเค้าลมเหลือง
21	วงศ์นกแซงแซว (Dicruridae)	7	1	14.29	1.51	นกแซงแซวหางปลา
22	วงศ์กา (Corvidae)	11	1	9.09	1.51	อีกลา
23	วงศ์นกกระเจี๊ยบและนกกระจัด (Sylviidae)	58	2	3.45	3.03	นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น นกกระเจี๊ยบธรรมดา
24	วงศ์นกเขน นกกลางเขนและนกเดินดง (Turdidae)	50	1	2.00	1.51	นกกางเขนบ้าน
25	วงศ์นกอีแพรด (Rhipiduridae)	5	1	50.00	1.51	นกอีแพรดแถบออกดำ
26	วงศ์นกอีเหียง (Laniidae)	5	1	50.00	1.51	นกอีเหียงสีน้ำตาล
27	วงศ์นกเอี้ยงและนกกิ้งกือ (Sturnidae)	16	2	12.50	3.03	นกเอี้ยงสาริกา นกเอี้ยงขาว
28	วงศ์นกกระดัด (Estrildidae)	8	1	12.50	1.51	กระดัดจีหุ่ย
			66		100.00	

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานกน้ำในบริเวณทะเลน้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ระหว่างเดือน มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2541 สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สามารถสำรวจพบนกได้ทั้งสิ้น 66 ชนิด ใน 53 สกุลและ 28 วงศ์ โดยเป็นนกประจำถิ่น 34 ชนิด นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในช่วงฤดูหนาวหรือเข้ามาแต่ไม่ได้ผสมพันธุ์ 28 ชนิด นกที่ย้ายถิ่นผ่านไป 2 ชนิด นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อผสมพันธุ์ 1 ชนิดและนกที่พบย้ายถิ่นเข้ามาน้อยกว่า 5 ครั้ง 1 ชนิด ดังแสดงไว้ในตาราง 6

การระบุว่านกแต่ละชนิดมีสถานภาพใดนั้น อาจเกิดข้อผิดพลาดบ้าง อันเนื่องมาจากไม่ได้ทำการจับนกสวมกำไลขาแล้วติดตาม (banding) แต่ได้ใช้ความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย คนขับเรือท่องเที่ยวรวมทั้งชาวประมง และใช้เกณฑ์การจัดของ Boonsong Lekagul และ Philip D. Round (1991) เป็นหลัก ในการตัดสินสถานภาพของนกที่พบได้ในทะเลน้อย

แต่อย่างไรก็ตามก็ยังเกิดปัญหาสำหรับนกบางชนิด เช่น นกแอ่นบ้าน (*Apus affinis*) ซึ่งคนในท้องถิ่นจัดให้เป็นนกอพยพ เนื่องจากได้อพยพย้ายถิ่นมาจากที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจในวันอาทิตย์ที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2541 ที่พบนกแอ่นบ้านฝูงใหญ่ที่เพิ่งอพยพมาถึงทะเลน้อยกำลังบินอยู่เต็มท้องฟ้า โดยประมาณการจำนวนนกได้ 5,000 ตัว (ตาราง 2) ซึ่งก่อนหน้าและหลังวันดังกล่าวจะไม่พบนกชนิดนี้เลย หรือพบได้น้อยมาก ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงจัดให้นกแอ่นบ้านเป็นนกที่ย้ายถิ่นผ่านไป (Passage Migrant) ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งต่างจากที่ Boonsong Lekagul และ Philip D. Round (1991 : 230) ได้จัดให้นกแอ่นบ้านเป็นนกประจำถิ่นของทะเลน้อย

ตาราง 6 แสดงชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์และสถานภาพของนกแต่ละชนิด

ที่	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	สถานภาพ
1	นกเป็ดคี่เล็ก	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Podicipedidae	R
2	นกกาน้ำเล็ก	<i>Phalacrocorax niger</i>	Phalacrocoracidae	Wv
3	นกระสามวล	<i>Ardea cinerea</i>	Ardeidae	Wv
4	นกระสามแดง	<i>Ardea purpurea</i>	"	R
5	นกกางกรอกพันธุจีน	<i>Ardeola bacchus</i>	"	Wv
6	นกกางควาย	<i>Bubulcus ibis</i>	"	Wv
7	นกกางทะเล	<i>Egretta sacra</i>	"	R
8	นกกางโทนใหญ่	<i>Egretta alba</i>	"	Wv
9	นกกางโทนน้อย	<i>Egretta intermedia</i>	"	Wv
10	นกกางเป็ย	<i>Egretta garzetta</i>	"	Wv
11	นกกางดำ	<i>Dupetor flavicollis</i>	"	Wv
12	นกกางไฟหัวดำ	<i>Ixobrychus sinensis</i>	"	R
13	นกกางไฟรวมตา	<i>Ixobrychus cinnamomeus</i>	"	R
14	นกช้อนทองขาว	<i>Threskiornis melanoccephalus</i>	Threskiornithidae	Wv
15	เป็ดลาย	<i>Anas querquedula</i>	Anatidae	Wv
16	เป็ดคัมแบค	<i>Nettion coromandelianus</i>	"	R
17	เป็ดแดง	<i>Denirocygna javanica</i>	"	R
18	เหยี่ยวขาว	<i>Elanus caeruleus</i>	Accipitridae	R

ตาราง 6 (ต่อ) แสดงชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์และสถานภาพของนกแต่ละชนิด

ที่	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	สถานภาพ
19	เหยี่ยวแดง	<i>Haliaeetus indus</i>	Accipitridae	R
20	เหยี่ยวทุ่ง	<i>Circus spilonotus</i>	"	R
21	นกอินทรีชนิ่วขาว	<i>Porzana cinerea</i>	Rallidae	R
22	นกแก้ว	<i>Amaurornis phoenicurus</i>	"	R
23	นกอีดำ	<i>Gallinula chloropus</i>	"	R
24	นกอีโก้ง	<i>Porphyrio porphyrio</i>	"	R
25	นกคู้ท	<i>Fulica atra</i>	"	Wv S
26	นกอีแวง	<i>Hydrophasianus chirurgus</i>	Jacconidae	Wv
27	นกพริก	<i>Metopidius indicus</i>	"	R
28	นกกระเตแต้แก้ว	<i>Vanellus indicus</i>	Charadriidae	R
29	นกหัวโตหลังจุดสีทอง	<i>Pluvialis fulva</i>	"	Wv
30	นกหัวโตเล็กขาเหลือง	<i>Charadrius dubius</i>	"	Wv
31	นกอีถ้อยเล็ก	<i>Numenius phaeopus</i>	Scolopacidae	Wv
32	นกชายเลนน้ำจืด	<i>Tringa glareola</i>	"	Wv
33	นกเค้คิน	<i>Actitis hypoleucos</i>	"	Wv
34	นกแอ่นทุ่งใหญ่	<i>Glareola maldivarum</i>	Glareolidae	Bv
35	นกแอ่นทุ่งเล็ก	<i>Glareola lactea</i>	"	Wv
36	นกคินเขิน	<i>Himantopus himantopus</i>	Recurvirostridae	R

ตาราง 6 (ต่อ) แสดงชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์และสถานภาพของนกแต่ละชนิด

ที่	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	สถานภาพ
37	นกนางนวลธรรมดา	<i>Larus brunicephalus</i>	Laridae	Wv
38	นกนางนวลเกลบคำปีกขาว	<i>Chlidonias leucopterus</i>	"	Wv
39	นกนางนวลเกลบเล็ก	<i>Sterna albifrons</i>	"	Wv
40	นกนางนวลเกลบท้ายทอยดำ	<i>Sterna sumatrana</i>	"	Wv
41	นกนางนวลเกลบเคราขาว	<i>Chlidonias hybridus</i>	"	Wv
42	นกเปล้าคอสีม่วง	<i>Treron vernans</i>	Columbidae	R
43	นกพิราบป่า	<i>Columba livia</i>	"	R
44	นกเขาใหญ่	<i>Streptopelia chinensis</i>	"	R
45	นกกระปูดใหญ่	<i>Centropus sinensis</i>	Cuculidae	R
46	นกกระปูดเล็ก	<i>Centropus bengalensis</i>	"	R
47	นกกะเต็นน้อยธรรมดา	<i>Alcedo atthis</i>	Alcedinidae	Wv
48	นกกะเต็นใหญ่ธรรมดา	<i>Halcyon capensis</i>	"	R
49	นกกะเต็นอกขาว	<i>Halcyon smyrnenis</i>	"	R
50	นกกะเต็นหัวดำ	<i>Halcyon pileata</i>	"	Wv
51	นกจาบคาหัวสีส้ม	<i>Merops leschenaulti</i>	Meropidae	R
52	นกจาบคาหัวเขียว	<i>Merops philippinus</i>	"	Pm
53	นกแอ่นบ้าน	<i>Apus affinis</i>	Apodidae	Pm
54	นกนางแอ่นบ้าน	<i>Hirundo rustica</i>	Hirundinidae	Wv

ตาราง 6 (ต่อ) แสดงชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์และสถานภาพของนกแต่ละชนิด

ที่	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	สถานภาพ
55	นกเค้าดินทุ่ง	<i>Anthus novaeseelandiae</i>	Motacillidae	R
56	นกเค้ามเหลือง	<i>Motacilla flava</i>	"	Wv
57	นกแซงแซวหางปลา	<i>Dierurus macrocerus</i>	Dicruridae	Wv
58	อีกา	<i>Corvus macrorhynchos</i>	Corvidae	R
59	นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Sylviidae	Wv
60	นกกกระจับธรรมดา	<i>Orthotomus sutorius</i>	"	R
61	นกกางเขนบ้าน	<i>Copsychus saularis</i>	Turdidae	R
62	นกอีแพรดแกมออกดำ	<i>Rhipidura javanica</i>	Rhipiduridae	R
63	นกอีเสือสีน้ำตาล	<i>Lanius cristatus</i>	Laniidae	Wv
64	นกเอี้ยงสาริกา	<i>Acridotheres tristis</i>	Sturnidae	R
65	นกเอี้ยงควาย	<i>Acridotheres fuscus</i>	"	R
66	นกกกระดัดขี้หนู	<i>Lochura punctulata</i>	Estrildidae	R

หมายเหตุ สถานภาพ

R = นกประจำถิ่น Resident

Pm = นกที่ย้ายถิ่นผ่านไป Passage migrant

Bv = นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อผสมพันธุ์ Breeding visitor

Wv 5 = นกที่พบย้ายถิ่นเข้ามาบ่อยกว่า 5 ครั้ง

Wv = นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในช่วงฤดูหนาวหรือเข้ามาแต่ไม่ได้ผสมพันธุ์ Winter visitor

THANK YOU TO THE THAI MINISTRY OF NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION

2. วงศ์ที่พบนกมากชนิดที่สุด คือ วงศ์นกยาง (*Ardeidae*) พบนกจำนวน 11 ชนิด (ตาราง 6) ได้แก่ นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกยางกรอก พันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกยางโทนใหญ่ (*Egretta alba*) นกยางโทนน้อย (*Egretta intermedia*) นกยางเป็ย (*Egretta garzetta*) นกยางดำ (*Dupetor flavicollis*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) และนกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) ทั้งนี้เพราะว่านกดังกล่าวเป็นนกที่ชอบเดินหากินสัตว์เล็ก ๆ เช่น กุ้ง ปลา แมงหรือแมลงต่าง ๆ ที่อยู่ในน้ำรวมทั้งหาแมงหรือแมลงที่อยู่ตามทุ่งนา ทุ่งหญ้าและตามตัว สัตว์เลี้ยงพวกโคกระบือประอบกับทะเลน้อยและพื้นที่โคจรอบมีสภาวะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการ ดำรงชีวิตของนกในวงศ์นี้เช่น มีสภาพเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ ที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ที่ราบน้ำท่วมถึง ทุ่ง หญ้า ทุ่งนาและป่าเสม็ด จากปัจจัยสนับสนุนดังกล่าวจึงทำให้พบนกวงศ์ยางมากชนิดกว่านกวงศ์ อื่น ๆ ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

เมื่อพิจารณาชนิดของนกในตาราง 5 พบว่า วงศ์ที่สามารถพบนกได้ทุกชนิดถึงร้อยละ 100 มีจำนวน 3 วงศ์ ได้แก่

1. วงศ์นกพริก (*Jacaniidae*) ได้แก่ นกอีแจวและนกพริก
2. วงศ์นกแอ่นทุ่ง (*Glareolidae*) ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่และนกแอ่นทุ่งเล็ก
3. วงศ์นกคินเทียน (*Recurvolidae*) ได้แก่ นกคินเทียน

วงศ์ที่พบจำนวนชนิดได้มากเป็นอันดับ 2 ถึงร้อยละ 57.89 ได้แก่วงศ์นกยาง วงศ์ที่พบ จำนวนชนิดนกได้มากเป็นอันดับ 3 ถึงร้อยละ 50.00 ได้แก่ วงศ์นกเป็ดผี ส่วนวงศ์ที่พบรองลง มาได้แก่ วงศ์นกกาน้ำ (ร้อยละ 33.33) วงศ์นกอีญจีน (ร้อยละ 33.33) วงศ์นกจาบคา (ร้อยละ 33.33) วงศ์นกกะเต็น (ร้อยละ 26.67) วงศ์นกกระแตและนกหัวโต (ร้อยละ 25.00) วงศ์นกเค้าดินและนกเค้าลม (ร้อยละ 22.22) วงศ์นกนางนวล (ร้อยละ 21.74) เป็นต้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าบริเวณทะเลน้อยเป็นแหล่งสำคัญที่มีความหลากหลาย ชนิดของนกน้ำเป็นอย่างมาก ดังนั้นคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำจึงได้มีมติเสนอให้เขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อยเข้าอยู่ในอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) แห่งแรกของประเทศไทย

3. เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเส้นทางการศึกษาทั้ง 3 เส้นทางพบว่าเส้นทางที่ 2 (ทะเล น้อย - คลองนางเรียม - ริมฝั่งแหลมดินด้านทะเลหลวง - คลองบ้านกลาง - ทะเลน้อย) และเส้น ทางที่ 3 (ทะเลน้อย - คลองนางเรียม - ทะเลน้อย) สามารถพบนกได้มากชนิดกว่าในเส้นทางที่ 1 (รอบทะเลน้อย) เนื่องจากมีระยะทางและพื้นที่มากกว่า และพื้นที่ส่วนที่มากกว่านั้น ได้แก่ พื้นที่ บริเวณสองฝั่งคลองนางเรียม คลองบ้านกลางและแหลมดิน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างจาก

นกนางนวลธรรมดา (*Larus brunnicephalus*)

นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*)

นกชายโตนใหญ่ (*Egretta alba*)

นกตีนเทียน (*Himantopus himantopus*)

ภาพ 7 นกบางชนิดที่อาศัยอยู่บริเวณแหลมดินค้ำที่ติดกับทะเลหลวง

พื้นที่ในทะเลน้อย จึงทำให้พบชนิดของนกได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะบริเวณแหลมดินที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านทิ้งจากฝั่งพื้ทลุงและสงขลาใช้เลี้ยงควายแบบปล่อยให้อยู่อิสระ ทำให้เกิดรอยเท้าและปลักควายกระจายอยู่ทั่วไป เมื่อน้ำขึ้นหรือน้ำท่วมก็จะมีสัตว์น้ำขึ้นมาหากินแต่เมื่อน้ำลงสัตว์น้ำดังกล่าวก็ตกค้างอยู่ รวมทั้งคามชายฝั่งของแหลมดินจะมีคลื่นจากทะเลหลวงพัดพาสัตว์น้ำทั้งที่มีหรือไม่มีชีวิตแล้วขึ้นมาตกค้างอยู่ตามชายฝั่งเป็นจำนวนมาก ซึ่งสัตว์น้ำเหล่านี้เป็นอาหารที่นกหลายชนิดชอบกิน เช่น นกกระสาवल นกยางโทนใหญ่ นกยางโทนน้อย นกกระสาแดง นกช้อนหอยขาว นกนางนวลธรรมดา นกกาบน้ำเล็ก เป็นต้น ดังนั้นจึงสามารถพบนกเหล่านี้ได้ในบริเวณแหลมดิน

4. ผลการสำรวจส่วนใหญ่จะไม่พบนกประจำถิ่นบางชนิดเลยหรืออาจพบได้น้อยมากซึ่งมิได้หมายความว่าไม่มีนกชนิดนั้นอาศัยอยู่ในทะเลน้อยในช่วงเวลาดังกล่าว แต่เป็นเพราะมันมีพฤติกรรมชอบหลบซ่อนอยู่ตามกอกกและพืชน้ำอื่น ๆ จึงทำให้พบเห็นตัวได้ยาก เช่น นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกอัญชันคิ้วขาว (*Porzana cinerea*) และนกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) ซึ่งจากการสำรวจทั้ง 17 ครั้ง สามารถพบนกเหล่านี้ได้ทั้งหมดเพียง 1, 4 และ 5 ตัว ตามลำดับ

5. เนื่องจากการเดินทางไปสำรวจนกที่ทะเลน้อยในครั้งนี้อาจทำได้เฉพาะในวันหยุดหรือวันปิดภาคเรียนเท่านั้น แต่ก็ได้สอบถามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในช่วงวันที่มิได้สำรวจไว้ด้วย เช่น มีฝนตกมากน้อยเพียงใด มีไฟไหม้ป่าในบริเวณใกล้เคียงหรือไม่ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าจำนวนชนิดและจำนวนนกที่พบทั้งหมดในแต่ละครั้งของการสำรวจ จะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับปริมาณน้ำฝน โดยเป็นปฏิภาคผกผันต่อกัน ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจในครั้งที่ 14 ซึ่งตรงกับวันเสาร์ที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2541 นั้นพบว่ามิเปิดแดง (*Dendrocygna javanica*) ฝูงใหญ่กำลังบินอยู่บนท้องฟ้าและมีส่วนน้อยที่ว่ายน้ำหากินอยู่ในพื้นน้ำ ซึ่งประมาณการจำนวนได้ 10,264 ตัว (ตาราง 2) ซึ่งจากการสอบถามคนในพื้นที่พบว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นฝนจะทิ้งช่วงมานาน สอดคล้องกับระดับน้ำในทะเลน้อยที่ลดต่ำลงมาก ทำให้แอ่งน้ำเล็ก ๆ บนฝั่งใกล้ ๆ ทะเลน้อยแห้งขอดลงมากจนเปิดแดงรวมทั้งนกชนิดอื่น ๆ ไม่สามารถหากินอยู่ได้ จึงพากันอพยพออกมาหากินในบริเวณพื้นน้ำทะเลน้อยแทน ทำให้พบเปิดแดงเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อสำรวจในครั้งต่อมาคือ ครั้งที่ 15 ซึ่งตรงกับวันเสาร์ที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2541 สามารถพบเปิดแดงได้เพียง 8 ตัวเท่านั้น (ตาราง 2) ทั้งนี้เป็นผลมาจากก่อนหน้านี้มีฝนตกอย่างหนักในบริเวณทะเลน้อย ทำให้แอ่งน้ำต่าง ๆ บนฝั่งมีน้ำมากขึ้น ดังนั้นเปิดแดงส่วนใหญ่จึงพากันอพยพขึ้นฝั่งไปอาศัยหากินอยู่ตามแอ่งน้ำดังกล่าวแทน เนื่องจากมีความสงบมากกว่าและไม่ถูกรบกวนจากเรือประมงและเรือท่องเที่ยวในทะเลน้อย ซึ่งเหตุการณ์ในทำนองนี้ก็ยังสามารถ

เกิดขึ้นได้กับนกอีกหลายชนิดเช่นเดียวกัน เช่น นกยางควาย นกยางโทนน้อย นกยางโทนใหญ่ นกกระสาแดง นกกาน้ำเล็ก เป็นต้น

6. ทะเลน้อยนับว่ามีสภาพภูมิอากาศที่ดีเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของนกทุกชนิด คือ ไม้ร้อนจัด ไม้หนาวจัด ไม้ชื้นหรือแห้งแล้งจนเกินไป แม้ในบางฤดูจะมีลมแรงและบางฤดูจะมีลมสงบ แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคใด ๆ ต่อการดำรงชีวิตของนก ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ (มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2541) สามารถสำรวจพบนกได้ 66 ชนิด ต่ำกว่าที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2524 : 25 - 27) ได้ศึกษาพบนกในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2521 - ธันวาคม พ.ศ. 2524 จำนวน 187 ชนิด ซึ่งอาจเกิดจากเหตุผลหรือปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

- 6.1 พื้นที่ในการสำรวจน้อยกว่า คือ การศึกษาครั้งนี้สำรวจนกเฉพาะในบริเวณพื้นน้ำของทะเลน้อย (28 ตารางกิโลเมตร) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6 ของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยทั้งหมด (457 ตารางกิโลเมตร)
- 6.2 ระยะเวลาในการสำรวจสั้นกว่า คือ สำรวจในระยะเวลาเพียง 4 เดือน
- 6.3 สภาพพื้นที่บนฝั่งในบริเวณใกล้เคียงเปลี่ยนแปลงจากป่าและทุ่งหญ้ากลายเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่หรือเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ยาม่าแมลง ยาปราบวัชพืช ซึ่งรบกวนและก่อให้เกิดอันตรายต่อการดำรงชีวิตของนก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการหาอาหารและการทำรังวางไข่
- 6.4 พันธุ์ไม้ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนกบางชนิดลดจำนวนลง เช่น ต้นเทียะ (*Alstonia spathulata* Bl.) ซึ่งนกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) ใช้ทำรังวางไข่ ได้ลดจำนวนลงมากจนเหลือเพียงไม่กี่ต้น หลังจากเกิดไฟไหม้ป่าครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2508 ทำให้เกิดสังคมพืชเสม็ดขึ้นทดแทน (ทะเลน้อย... แรมซาร์ไซต์แห่งแรกของประเทศไทย. 2540 : 9) ซึ่งต้นเสม็ดเหล่านี้ก็มีขนาดไม่สูงนักจึงไม่เหมาะสำหรับนกขนาดใหญ่ที่จะทำรังวางไข่ได้ และในปัจจุบันต้นเสม็ดเองก็กำลังถูกบุกรุกทำลายอย่างมากด้วยเช่นเดียวกัน
- 6.5 ทะเลน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสวนนกและแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญ จึงทำให้มีเรือหางยาวแล่นอยู่ในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก อันเป็นการรบกวนต่อการทำรังและวางไข่ของนกบางชนิดที่จะทำรังบนพืชที่ลอยน้ำ ซึ่งเรือจะทำให้รังและไข่ของนกเหล่านี้เสียหายได้ ดังนั้นนกชนิดที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็ต้องอพยพออกไปอาศัยอยู่ที่อื่น แต่นกที่สามารถปรับตัวได้ก็ยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ต่อไปได้ และจะสามารถขยาย

พันธุ์เพิ่มจำนวนได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ นายล้วน เกลียงแก้ว คนขับเรือท่องเที่ยวได้ให้สัมภาษณ์ไว้เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2541 ว่า “ตอนนี้มีนกมากขึ้น เพราะไม่มีใครจับ ทุกคนรักนกมากขึ้นเพราะนกนำเงินมาให้และมีเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยคอยดูแล รวมทั้งนกก็มีความเคยชินสังเกตได้เมื่อเรือแล่นเข้าใกล้ นกก็ไม่ค่อยบิน”

แต่อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมในบริเวณนี้ที่เปลี่ยนแปลงไปบางอย่าง เช่น การขยายตัวของชุมชน การมีวัชพืชน้ำเพิ่มขึ้น ก็อาจเป็นปัจจัยที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของนกบางชนิดได้ จึงทำให้การศึกษาค้นคว้าพบนกได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 5 ชนิด คือ นกอีโก้ยเล็ก (*Numenius phaeopus*) นกแอ่นทุ่งเล็ก (*Glareola lactea*) นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำ (*Sterna sumatrana*) นกพิราบป่า (*Columba livia*) และนกกระต๊อเขียว (*Lonchura punctulata*)

7. จากจำนวนนกที่สำรวจได้ทั้งหมด 66 ชนิด มีนกที่ปรากฏอยู่ใน ICUN RED LIST (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540: 32 – 35) ว่าเป็นกลุ่มที่ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) คือ ประสบกับความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในธรรมชาติสูงมากในอนาคตอันใกล้ 3 ชนิด จากที่ขึ้นบัญชีไว้ 69 ชนิด คือ

นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) สามารถพบได้บริเวณปากคลองนางริยมและแหลมดินด้านที่ติดกับทะเลหลวง รวมทั้งหมด 138 ตัว ซึ่งจำนวนสูงสุดที่พบได้คือ 47 ตัว (ตาราง 2)

นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) สามารถพบได้ทั่วไปในทุกพื้นที่ที่ทำการศึกษา รวมทั้งหมด 315 ตัว ซึ่งจำนวนสูงสุดที่พบได้คือ 37 ตัว (ตาราง 2)

นกช่อนหอยขาวหรือนกภูตา (*Threskiomis melanocephalus*) สามารถพบได้บริเวณปากคลองนางริยมและแหลมดินด้านที่ติดกับทะเลหลวง รวมทั้งหมด 21 ตัว ซึ่งจำนวนสูงสุดที่พบได้คือ 18 ตัว (ตาราง 2)

จากจำนวนรวมของนกแต่ละชนิดดังกล่าว อาจจะเป็นจำนวนที่นับซ้ำตัวเดิมก็ได้ เพราะในการศึกษาไม่สามารถตีเครื่องหมายเพื่อป้องกันการนับซ้ำได้ แต่จำนวนนกเหล่านี้ที่พบในแต่ละครั้งน่าจะใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากเป็นนกที่มีขนาดใหญ่ มองเห็นได้ง่ายแม้จะอยู่ไกลและพบได้เป็นประจำในบริเวณเดิม

นอกจากนี้ยังมีนกที่อยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงน้อยใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) คือ ใกล้ที่จะมีคุณสมบัติเข้าอยู่ในจำพวกที่แนวโน้มที่จะสูญพันธุ์ 3 ชนิด จากที่ขึ้นบัญชีไว้ 59 ชนิด คือ

ฝูงเป็ดแดงย้ายถิ่นมาหากินในบริเวณพื้นที่น้ำ
ทะเลน้อยในช่วงฝนแล้ง

ฝูงนกชนิดต่าง ๆ ย้ายถิ่นมาหากินในแอ่งน้ำ
บนฝั่งในช่วงฝนตกชุก

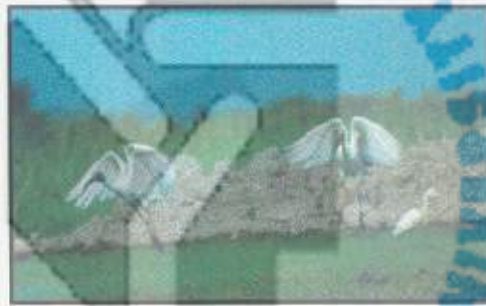
ภาพ 8 การย้ายถิ่นเพื่อการหาแหล่งอาหารของนก

นกกาบบัว (ในกรงอนุบาล)

นกกระสาแดง

นกช้อนหอยขาว, นกกุลตา

เป็ดก๊ับแค

นกกระสาขาว

ภาพ 9 นกที่ปรากฏใน ICUN RED LIST

เป็คัับแค (*Nettapus coromandelianus*) สามารถพบได้เฉพาะบริเวณทะเลน้อย รวมทั้ง
 หมด 7,745 ตัว ซึ่งจำนวนสูงสุดที่พบได้ คือ 1,452 ตัว (ตาราง 2)

นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) สามารถพบได้บริเวณเฉพาะทะเลน้อย รวมทั้ง
 หมด 1,084 ตัว ซึ่งจำนวนสูงสุดที่พบได้ คือ 240 ตัว (ร้อยละ 30 ของข้อมูลของนกกลุ่มนก
 นางนวลแกลบ)

เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) สามารถพบได้ทั่วไปในทุกพื้นที่ที่ทำการศึกษา รวมทั้ง
 หมด 65 ตัว ซึ่งจำนวนสูงสุดที่พบได้ คือ 8 ตัว

แม้จะคิดว่าจะมีจำนวนมากแต่ก็ไม่ได้เป็นการยืนยันว่าจำนวนเหล่านั้นจะไม่ลดลงไปอีก
 เพราะสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องมีผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่ง
 ทาอาหารของนกด้วย เช่น การตื่นเงินของแหล่งน้ำ แหล่งอาหารลดลง เกิดมลพิษในแหล่งน้ำมาก
 ขึ้นและได้รับผลกระทบจากเรือท่องเที่ยวและเรือประมงรวมทั้งการถูกลักลอบล่ามาเป็นอาหาร จึง
 ทำให้นกดังกล่าวถูกจัดอยู่ใน ICUN RED LIST เพื่อเป็นการเตือนและปลุกจิตสำนึกให้เกิดการ
 คัดตัวที่จะอนุรักษ์นกเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรจะศึกษาการแพร่กระจายของนกที่สำคัญแต่ละชนิดในบริเวณทะเลน้อย แล้วนำเสนอ
 ในรูปแบบที่ ซึ่งจะมีประโยชน์อย่างมากในการวางแผนอนุรักษ์นกและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 (Eco - Tourism) ต่อไป

บรรณานุกรม

- จารุจินต์ นกัตะภักฎ. 2537. **ชมหมู่บ้านกษัตริย์ชาติ**. กรุงเทพฯ : คำนสุทธาการพิมพ์.
- ดวงดาว สุวรรณรังสี. 2532. “ทะเลน้อยบึงน้ำแห่งชีวิต,” *อสท.* 29(9) : 98 – 108.
- “ทะเลน้อย...แรมซาร์ไซต์แห่งแรกของประเทศไทย,” 2540. *ข่าวสารสิ่งแวดล้อมภาคใต้*. 8(3) : 6 – 10 ; มีนาคม.
- ไทยเอ็นอีเนียร์จ็องคอนซัลแตนท์ส, บริษัทจำกัด. 2540. **โครงการศึกษาการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง รายงานการศึกษาฉบับกลาง.**
- นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, สำนักงาน. 2540. **รายงานการประชุมเพื่อจัดสถานภาพทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- บุญส่ง เลขะกุล. 2537 ก. **ธรรมชาตินานาชาติ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป
- . 2537 ข. **ธรรมชาตินานาชาติ 2. พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป
- . 2537 ค. **ธรรมชาตินานาชาติ 3. พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป
- บุบผา อ้าเกตุ. 2525. “ชีววิทยาของนกฟริก,” ใน **เอกสารการสัมมนาเรื่องสัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 3**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้; 157 – 168.
- ป่าไม้, กรม. 2540. **เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย**. กรุงเทพฯ : ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.

- ผ่อง เล่งอี้. 2536. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า
สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้.
- พรทิพย์ อังคปรีชาเสริฐ และบุบผา อ่ำเกตุ. 2525. "ชีววิทยาของนกเป็ดผี," ใน เอกสารการ
สัมมนาเรื่อง สัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและ
ดาวเทียม กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ : 174-182.
- พิไล พุทธสวัสดิ์. 2532. นกน้ำและนกกริมบึง. กรุงเทพฯ : กุรุสภาลาดพร้าว.
- พิรศิษฐ์ สมแก้ว. 2540. "พื้นที่ชุ่มน้ำกับอนุสัญญาแรมซาร์," เอลิมิวส์. : 16 ; 12 กรกฎาคม.
- รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536. ดูนก. กรุงเทพฯ : เจ. พีลิม โพรเซส.
- เริงชัย ตันสกุล. 2535-2536. "ทะเลสาบสงขลาและศักยภาพในการพัฒนา," ทักษิณคดี. 3(1) :
39-40 ; ตุลาคม-มีนาคม.
- วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน. 2525 ก. โครงการศึกษานิเวศวิทยาเพื่อ
การอนุรักษ์นกน้ำในทะเลสาบสงขลา (เล่มที่ 1). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- . 2525 ข. โครงการศึกษานิเวศวิทยาเพื่อการอนุรักษ์นกน้ำในทะเลสาบสงขลา (เล่มที่ 2
แผนอนุรักษ์). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2532. พงมานุกรมนกในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2528. ปักษีวิทยา เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.
- ศิริพร ทองอารีย์. 2525 ก. "ชีววิทยาบางประการของนกอัญชันคิ้วขาว (*Porzana cinerea*)," ใน
เอกสารการสัมมนาเรื่อง สัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทาง
อากาศและดาวเทียม กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ : 268-275.

ศิริพร ทองอารีย์. 2525 ข. "ชีววิทยาการสืบพันธุ์ของนกอีแจว" ในเอกสารการสัมมนา เรื่อง
สัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม
กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ : 140 – 145.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. 2539. รายงานฉบับสมบูรณ์ผลการศึกษาคณะที่บึงแควน้อย
โครงการก่อสร้างทาง รพช. สาย 11037 (บ้านปากประเหนือ จังหวัดพัทลุง – บ้านหัวป่า
จังหวัดสงขลา) เล่มที่ 1 รายงานหลัก. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่.

สุกิจ นิมมานเหมินทร์. 2533. ว่าพลางทางชมคณานก. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.

สุธี สุภรัฐวิกร. 2539. ชีวิตนก จากบันทึกและความทรงจำ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง
(มหาชน).

อุทัย ตรีสุคนธ์. 2534. "นกน้ำ...ฉากชีวิตใกล้ถึงบทสุดท้าย," สารคดี. 7 (78) : 124 – 144.

Lekagul Boonsong and Philip D. Round. 1991. A guide to the Birds of Thailand. Bangkok
: Saha Karn Bhaet.

